

АНЕКС 1

ЕСРП МАТРИЦА НА ЦЕЛИ И МЕРКИ

Цел / Мерка	Коментар / образложение	Институции	Временска рамка	Буџет / извор(и)
Пазар на труд и вработување				
3.1.1. Подобрување на економскиот развој и креирање на работни места				
3.1.1.1. Цел: Подобрување на деловното опкружување				
а/ Понатамошно подобрување и зајакнување на едношалтерскиот систем за издавање на дозволи, одобренија и лиценци, потребни за започнување и водење на бизнис	Во последните години Владата воспостави широк е-владин систем, кој и обезбедува низа напредни е-услуги на македонската бизнис заедница. Поднесување и плаќањето даноци преку интернет, останати е-услуги како лиценци, одобренија, дозволи, е-јавни набавки, е-формулари за статистички и разни други податоци од претпријатијата, е-катастар итн. Постојат два главни владини е-портали кои обезбедуваат преглед на сите е-услуги достапни на МСП (порталот на МИОА и порталот на ВРМ, кој дава информации за е-владината политика). Систем постои, но постојат и области каде тој треба да се прошири или зајакне, пр. за градежни дозволи и лиценци и воопшто, спроведување на систем кој ќе овозможи безбедна размена на електронски документи помеѓу релевантните јавни институции, во согласност со нивните надлежности, а со цел електронско издавање на деловни лиценци, одобренија и дозволи на едно место. Ќе се развие и интернет база на податоци која ќе може да се пребарува за да им помогне на корисниците да утврдат кои сè лиценци, дозволи и одобренија се потребни за отворање бизнис, како и да се овозможи симнување и поднесување на потребните формулари итн.	Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања; Влада на РМ, МЕ, МФ, АСИПИ, Царинска управа, останати релевантни министерства и државни органи	2020	3,000,000 € Поддршка е планирана/програмирана во рамки на ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации)
б/ Унапредување на електронските алатки кои водат до поедноставување, забрзување и намалување на трошоците на процедурите	Оваа мерка е комплементарна со претходната, а вклучува и проширување на е-услугите за бизнисите, вклучувајќи ги тука Електронскиот систем за управување со документи, Информативен центар за претпријатија (Центар за информации за компаниите), Мета база на податоци за сите претпријатија, „Е-документи“, „Е-фактури“.	Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања; МИОА, МП, МЕ, МФ, Централен регистар, Царинска управа	2017 / 2019	2,500,000 € Поддршка е планирана/програмирана во рамки на ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации)

3.1.1.2. Цел: Поддршка и унапредување на конкурентноста и претприемништвото на секторот на мали и средни претпријатија (МСП)					
а/ Подготовка на Стратегија за развој на мали и средни претпријатија со Акциски План	планирано е Стратегијата и АП да се подготват со поддршка од страна на МОТ, согласно Програмата за пристојна работа	МЕ, МОТ	2017	90,000 €	Поддршка од страна на МОТ
б/ Поддршка за обезбедување на подобрена и поефективна регулаторна и институционална рамка за МСП	Планирано е да се обезбеди поддршка насочена кон анализа на имплементацијата на постоечката регулатива и нејзиното влијание врз МСП, како и нејзино ревидирање, подобрување на постоечката и развојот на нова регулатива (закони и подзаконски акти) за МСП, вклучувајќи тука и дефиниции за МСП, трошоци и поволности за водење бизнис итн. Активностите ќе се спроведат во согласност со стандардите и практиките на ЕУ и Актот за мали претпријатија, како би се креирале поквалитетни, поефикасни и поефективни прописи во секторот за МСП, што ќе придонесе кон создавање на постабилна деловна средина за МСП и зголемен ефект врз вработеноста.	МЕ	2018	1,500,000 €	Дел од средствата се планира да се обезбедат преку ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации)
в/ Поддршка и развој на култура на претприемништво, старт-ап претпријатија, поддршка за раст	Иницирање на програма и активности за промовирање на старт-ап претпријатија и поддршка на претпријатија со ран раст. Се планира врз основа на Повик за доставување предлог проекти, да се воспостави мрежа за поддршка на претпријатијата низ целата земја за потенцијалните старт-ап претпријатија и оние во ран раст, преку која ќе се обезбедуваат општи информации, насоки, обука, поддршка во делот на деловно планирање и пристап до финансии, а за стимулирање на старт-ап претпријатијата ќе се обезбеди и финансиска поддршка. Планирана е и Програма за поддршка на маргинализираните групи (жени, млади, постари лица, етнички малцинства) на потенцијални и постоечки претприемачи. Исто така, се планира и директна финансиска поддршка за МСП (во износ од 1,5 милиони евра - во форма на ваучерски шеми или преку директно кофинансирање) (ваучери за користење (кофинансирање) на одредени консултантски услуги – сметководствени услуги, обуки за брендирање на производи, маркетинг, истражување на пазарот и сл.)	МЕ, АППРМ, Центри за регионален развој, Комори, Агенции за поддршка на претпријатија, локални економски агенции и сл.	2018	4,000,000 €	дел од средствата (околу 1.5M €) се обезбедени преку ИПА I - TAIB 2012 (грант шема со грантови за оваа област) Останати средства се обезбедени и од други донатори како УСАИД, ГИЗ и сл.
г/ Спроведување на Програма за поддршка на извозот на МСП	Програмата вклучува избор на 250 таргетирани МСП со извозен потенцијал (согласно искуството, нивото на продуктивност, технолошките иновации, активностите во истражувањето и развојот, интензитетот на вештините и ИКТ капацитетите и сл.) и обезбедување на соодветна поддршка за овие МСП во однос на „инвестициска подготвеност“, вклучувајќи техничка помош за градење на капацитетите и финансиска помош за прашања поврзани со извозната подготвеност (стандарди, здравје и безбедност, брендирање, етикетирање, пакување, тестирање на производите, сертификација, склучување договори, царински постапки, логистика, маркетинг, информации и анализа и сл.). Поддршка преку Швајцарската програма за промоција на извозот (СИПП)	Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања; АСИПИРМ, МЕ, АППРМ, локални и меѓународни консултанти за МСП	2020	6,000,000 €	Финансиска поддршка за оваа мерка/програма се планира да се обезбеди преку ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации)

д/ Спроведување на проект „Странски експерти за домашни МСП“	<p>Преку оваа иницијатива се планира да се обезбеди помош и поддршка на 300 МСП, преку обезбедување експертиза од искусни експерти од најразвиените земји во ЕУ, за да се подигне нивната конкурентност, да се подобри квалитетот на производите и процесите, да се создадат и задржат нови работни места, како и да се зголеми профитот и приходите на фирмите и нивните вработени. Експертите ќе ги посетуваат фирмите и ќе им понудат помош/совети во однос на конкретниот проблем. Во вкупниот трошок за мисијата и ангажирањето на експерт би учествувале и домашните претпријатија (на пр. сместување, храна, локален транспорт и сл.).</p> <p>За досегашната реализација на овој Проект финансиската поддршка беше обезбедена од Буџетот на РМ, а дел од странски експертски организации и амбасади во државата. Ваквата поддршка за МСП се планира да продолжи и понатаму, за што се прават обиди за обезбедување на соодветни извори на финансирање.</p>	Генерален секретаријат на Владата на РМ, Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања	2020	1,000,000 € Финансиска поддршка за овој тип на активности може да се обезбеди и преку ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации)
ѓ/ Финансирање и поддршка за конкурентноста и иновациите на МСП и воспоставување на национална Кредитна гарантна шема за МСП	<p>Врз основа на претходните иницијативи, се предлага формирање фонд од 30 милиони евра кредит од ЕБОР/комерцијалните банки, за да се зголеми конкурентноста на МСП на меѓународните пазари и да се зголеми нивното инвестирање во иновации. Алокација од 6 милиони евра ќе биде во форма на стимулација на инвестиции и тоа за грантови (4,5 милиони евра), како и техничка помош (1,5 милиони евра). Оваа мерка ќе се фокусира на МСП кои не исполнуваат банкарски услови, а исто така и на ангажирање на вториот ред банки, односно оние кои до сега не работеле со ЕБОР на слични шеми.</p> <p>Како комплементарна мерка се предлага да се воспостави национална Кредитна гарантна шема за МСП, со капитализација од 4 милиони €. Пред тоа ќе биде спроведена детална ревизија и физибилити студија за меѓународните најдобри практики, ќе биде ангажирана специјализирана финансиска институција за управување со Шемата, како и за да се обезбеди нејзината финансиска одржливост. Мерката вклучува преглед на меѓународни најдобри практики (пр. гарантни нивоа, таргетирање, производи, институционализација итн.), физибилити студија, капитализација на гарантната шема (4 милиони €) и операционализација, преку специјализирана финансиска институција која ќе управува, заедно со мрежа на комерцијални банки, за да се осигура финансиската одржливост на шемата.</p>	Генерален секретаријат на Владата на РМ, ЕБОР, Европски инвестициски фонд, Европска инвестициска банка, МФ, МБПР, МЕ банки, МСП	2020	6,000,000 € Финансиска поддршка (6М€: 4.5М€ за грантови и 1.5М€ за консултантски услуги) за оваа програма се планира да се обезбеди преку ИПА II (Сектор: Конкурентност и иновации). Очекувано е и учество на ЕБОР во оваа Програма, со средства во износ од 30М€, за обезбедување на заеми
3.1.1.3. Цел: Поатрактивна средина за странските инвеститори за зголемено ниво на странски директни инвестиции (СДИ)				
а/ Проценка на препреките за СДИ и идентификување и иницирање на системски реформи, преку ефективен јавно-приватен дијалог	Мерката предвидува преминување од постојниот „ад-хок“ кон стратешки пристап за намалување на бариерите за СДИ, преку остварување на тесна соработка помеѓу Владата на РМ со Советот на странски инвеститори и НСПК. Се планира превземање чекори за стратешки пристап кон намалувањето на препреките за СДИ, преку детална анализа на моменталните препреки за	Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања;	2018	1,500,000 € планиран буџет – ќе се работи на обезбедување

	инвестиции (работни дозволи, градежните дозволи, дозволите за отпад, извозните дозволи, царинските задржувања, доцнењето на правниот систем итн.) и утврдување на потребните реформи врз основа на меѓународните најдобри практики, осигурувајќи дека овој процес е предмет на ефективен јавно-приватен дијалог.			на буџет и финансиска поддршка
б/ Подобрвање и зајакнување на врските помеѓу странските директни инвестиции и домашните компании	Планирано е да се спроведат активности за понатамошно стимулирање и зајакнување на врските и партнерствата помеѓу странските компании кои работат во Македонија (главно во ТИРЗ), локалните МСП и финансиските институции. Преку обезбедување на поддршка во делот на ширење на информации за добавувачите; градење на капацитетите и обука; надградување на добавувачите и проширување на технологијата; олеснување на пристапот до финансии. Во изминатите две години, се спроведуваше како пилот-програма, со поддршка на СБ. Експертскиот тим на СБ достави финален извештај од реализираните активности, за поврзување на домашни компании како добавувачи, со странските инвеститори во РМ. Во период кој претстои активностите се насочени кон разговори за обезбедување средства за финансирање на програма од поголем обем која би поддржала унапредување на врската помеѓу СДИ/ТИРЗ и домашните компании.	Кабинет на ЗПВРМ задолжен за економски прашања; МФ, СБ, АСИПИРМ, ТИРЗ, странски инвеститори, финансиски институции	2020	5,000,000 € планиран буџет – ќе се работи на обезбедување на буџет и финансиска поддршка
3.1.2. Подобрвање на состојбата со невработеноста, особено кај најранливите категории на лица (млади, долгорочно невработени)				
3.1.2.1. Цел: Подобрвање на вработеноста на младите и промовирање на повеќе и подобри работни места за младите лица				
а/ Понатамошно јакнење на опфатот и учеството на младите невработени лица при дизајнирањето и имплементацијата на услугите и активните мерки за вработување	Во годишните Оперативни планови, во сите услуги и програми за вработување, ќе се настојува да се постигне стапка на учество на младите од најмалку 30%. Опфатот на млади лица во ОП за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2016 година е околу 13,900 лица (4,650 со активни програмни и мерки и 9,250 со услуги на пазарот на труд). Се очекува и понатаму бројот на млади лица вклучени во ОП на годишно ниво да изнесува околу 15,000) Овде е опфатени сите услуги и активни програми за вработување од ОП во кои се вклучени младите и кои се финансирани од различни извори (државниот буџет, ИПА, УНДП, МОТ и други извори). (Услуги за посредување при вработување, кариерно советување, ориентациони и мотивациони обуки, различни програми за обуки за општи и специјализирани вештини, за претприемништво и самовработување, за дефицитарни вештини и занимања, програми за практиканство, субвенционирано вработување итн.)	АВРМ, МТСП,	2020	Буџетот ¹ за овие мерки би бил вклучен во вкупниот буџет на годишните ОП за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на труд. Буџет на РМ, ИПА I, ИПА II, УНДП, МОТ, други донатори и извори.

¹ Како пример, во ОП 2016 буџетот за мерките и услугите за млади како таргет група изнесува околу 2.9М €. Очекувањето е издвојувањата на годишно ниво да продолжат најмалку во ист износ, т.е. околу 12М€ за 4 год

б/ Јакнење на системот на профилирање на младите невработени лица при нивното пријавување во Агенцијата за вработување на РМ, со цел проценка и идентификување на можностите за вработување и приоритизирање на интервенциите	Систем за профилирање кој ќе биде заснован врз „Контролен список за можностите за вработување“, е воведен во 2016 година Во рамките на овие активности се планира сите млади лица што првпат ќе се пријават во АВРМ, да бидат профилирани рано, т.е. во текот на првите 6 месеци од периодот на невработеност.	АВРМ	2020	Буџетот за овие активности на АВРМ е прикажан подолу во матрицата, во рамки на мерките за „Унапредување на квалитетот на работата и услугите на јавната служба за вработување“.
в/ Развивање и спроведување пакет на наменски услуги за младите лица од страна на АВРМ	На пр. услуги за поддршка на лицата што го напуштиле училиштето, „ден на младите“ во центрите за вработување, младински саеми за вработување, младински инфо-клубови поставени во универзитетските кампуси, младински инфо-точки на популарни музички и спортски настани, пристап до програмата „Старт за млади“, мобилна апликација поврзана со базата на АВРМ која дава увид во тековните слободни работни места и можностите за практиканство итн. Меѓу другото, програмата „Старт за млади“ наменета за младите лица што првпат влегуваат на пазарот на трудот, предвидува обука за подготовка за вработување, субвенционирана обука на работното место, практиканство. Истата се планира да стане дел од портфолиото на активни програми на пазарот на трудот што им се достапни на младите невработени лица.	АВРМ	2020	1,150,000 € (предвидениот буџет е во согласност со НАП за вработување на млади 2020) Поддршка се планира и преку ИПА II
г/ Надградување и унапредување на постоечките модели и бази на податоци и воспоставување на координиран и сеопфатен систем за предвидување на вештините побарувани на пазарот на труд	Се планираат мерки за унапредување на систем со чија помош ќе може да се обезбедуваат информации, анализи, студии неопходни за креирањето на политиките за образование и за пазарот на трудот, како и за соодветноста на изборите што ги прават младите луѓе. Сет на мерки и активности кои предвидуваат надградба на постоечките модели и бази на податоци (во МТСП за проекции на пазарот на труд, во АВРМ за слободните работни места и анализата за потребите од вештини), развивање на Опсерваторија на вештини во МОН. Со тоа ќе се овозможи редовно да се собираат информации за пазарот на трудот, за индустриските гранки, занимањата и вештините за кои што постои најголема побарувачка на пазарот на трудот, да се изготвува извештаи за перспективните занимања, а ќе се осигура и редовна дисеминација на добиените информации до крајните корисници (младите луѓе и нивните семејства, образовните институции и институциите на пазарот на трудот и пошироката јавност). Во рамки на активностите е планирано и вклучување на мрежата на младински невладини организации, кои треба да ги користат извештаите и информациите предвидување вештини и за перспективните занимања и истите да ги прават достапни до младите (преку изготвување информативни материјали, организирање информативни сесии и др.), и за општо информирање на младите луѓе во врска со изборот на образованието, побарувачката на работна сила и јавните услуги што им се достапни за олеснување на нивниот премин на работа	МТСП МОН АВРМ Младински НВО	2020	2,500,000€ финансиска поддршка се обезбедува преку кредит од Светска Банка, поддршка од МОТ, а се планира и значителна поддршка преку ИПА II

д/ Воведување на квалитетни услуги во рамки на образовниот процес за кариерно насочување кои ќе им се обезбедуваат на учениците и студентите од сите нивоа на образовниот систем, пред сè во текот на средното и високото образование, како дел од наставната програма	Активности за воведување на квалитетни услуги (настава) во рамки на образовниот процес за кариерно насочување (коишто би се засновале врз информации и податоци добиени со помош на системот/моделот за предвидување вештини, а ќе вклучуваат и модули за правата на работното место). Ваква настава ќе се обезбедува на учениците и студентите од сите нивоа на образовниот систем (на крајот на основното образование, во текот на средното и високото образование) како дел од наставната програма на државно ниво. Во 2014 година 50 општи средни училишта нуделе настава за кариерно насочување како изборен предмет (со приближно 4,000 ученици што ја посетувале наставата), додека пак 36,000 ученици во средните училишта за стручно образование имале пристап до услугите на Центрите за кариерен развој. Наставата за кариерно насочување во средните училишта, сè уште се нуди врз основа на проекти и не е интегрирана во наставната програма.	МОН МТСП АВРМ	2020	500,000 € (Буџетската проекција е во согласност со АП за вработување на млади) (за 2017 - поддршка преку ИПА I – модернизација на СОО и ОВ системите - МОН)
ѓ/ Мерки на локално ниво за поголемо запознавање на младите со нивните права и обврски при работен однос	со поддршка од страна на МОТ и употреба на алатките развиени од нивна страна, како „rights@work for youth“ се планира да се спроведат повеќе обуки за обучувачи, работилници, тренинзи, едукативни настани, изработка на промотивни материјали за јакнење на капацитетите на Локалните економско социјални совети (ЛЕСС), училиштатата и невладините организации за прашања поврзани со промовирање на пристојната работа и подобрување на свеста помеѓу младите лица за квалитетот на вработувањето	ЛЕСС, ЕСС, МОТ	2017	36,000 € - поддршка од страна на МОТ
3.1.2.2. Цел: Намалување на невработеноста на долгорочно невработените и лицата од останатите ранливи групи				
а/ Подготовка и имплементација на годишните Оперативни планови за услуги на пазарот на труд и активни програми и мерки за вработување, со фокус на дизајнирање на сет од разновидни услуги и мерки прилагодени на потребите на различните специфични ранливи групи на невработени лица	Врз основа на потребите на пазарот на труд, искуствата и резултатите од имплементацијата на услугите и активните мерки за вработување, консултациите со сите релевантни субјекти, секоја година ќе се подготвуваат и ќе се имплементираат годишните Оперативни планови за услуги на пазарот на труд и активни програми и мерки за вработување.	АВРМ МТСП социјални партнери провајдери на услуги	2020	околу 50,000,000 € (за 2016 год. буџетот за ОП е околу 11.5 мил. €) Извори: Буџет на РМ (МТСП, АВРМ), ИПА I и ИПА II, донатори и др.
б/ Развивање и имплементација на мерки за поттикнување на вработувањето на долгорочно невработените лица, а посебно на оние кои се невработени повеќе од 2 години	Имплементација на мерки за долгорочно невработените (мерки за субвенционирани вработување, обуки на работно место, различни видови на обуки за стекнување на општи и специфични вештини и знаења, мотивациски обуки, посебни активациски услуги и менторска поддршка за анимирање, мотивирање, промоција на можностите за вработување, дополнителни обуки, вработување, самовработување, поддршка во периодот по вработувањето итн.). (Ваквите мерки ќе бидат дел од годишните Оперативни планови)	АВРМ МТСП; социјални партнери; провајдери на услуги;	2020	буџетот за овие мерки би бил вклучен во вкупниот буџет на Оперативниот план

<p>в/ Развивање и спроведување на специфични мерки за активација и поддршка на вработувањето на социјално загрозените лица (корисници на социјална помош, Роми и др.), за поттикнување на нивното активно присуство на пазарот на труд, барањето работа и вработување</p>	<p>Мерки со кои би се поттикнало вработувањето и активното присуство на пазарот на труд и активното барање работа на лицата кои се наоѓаат во состојба на социјален ризик (сиромашни, корисници на социјална помош, Роми). Мерките се во функција и на намалување на појавата на неформална работа помеѓу оваа категорија на лица.</p> <p>Дефинирање на посебни активни мерки за оваа целна група, програми за јавни работи, мерки за поврзување на социјалната парична помош со субвенциите за вработување, мерки за јакнење на меѓуинституционалната соработка во обезбедувањето поддршка на овие лица, ангажирање на тренери и ментори во локалните заедници кои би ги мотивирале и редовно би ги информирале, пред сè Ромите, за можностите за вработувања или подобрување на професионалните капацитети итн.</p> <p><i>(Ваквите мерки ќе бидат дел од годишните Оперативни планови)</i></p>	<p>АВРМ МТСП; Центри за социјална работа; социјални партнери; провајдери на услуги;</p>	<p>2020</p>	<p>буџетот за овие мерки би бил вклучен во вкупниот буџет на Оперативниот план</p>
<p>г/ Имплементација на мерки за поддршка на вработувањето на лицата со попреченост</p>	<p>спроведување на постоечки и дизајнирање на нови мерки за вклучување на лицата со попреченост на пазарот на труд, како субвенции за вработување и други поволности за поддршка за вработување на лицата од оваа ранлива група. Тука, на пример, спаѓа и мерката/програмата за самовработување на лицата со попреченост, која е активна од 2015 година и со која се настојува да се приближи претприемништвото до овие лица, да се развие ефикасна соработка помеѓу релевантните институции, организации и здруженија кои работат со лица со попреченост и преку индивидуален пристап да се мотивираат лицата да регистрираат сопствен бизнис, по што се обезбедува и поддршка во форма на редовно следење и советување на лицата од страна на бизнис експерти, како би се обезбеди поголема оддржливост на бизнисите</p> <p><i>(Ваквите мерки ќе бидат дел од годишните Оперативни планови)</i></p>	<p>АВРМ, МТСП, УНДП</p>	<p>2020</p>	<p>буџетот за овие мерки би бил вклучен во вкупниот буџет на Оперативниот план</p>
<p>д/ Редовно и континуирано мониторирање и оценка на успешноста на активните мерки за вработување и услуги на пазарот на труд, поставување на таргети и следење на нивното исполнување</p>	<p>И понатаму ќе се реализираат мерки со кои дополнително ќе се унапредуваат и ќе се зајакнуваат процесите, постапките и механизмите за редовно следење на имплементацијата и оценка на успешноста на мерките и услугите на пазарот на труд. Основната цел е преку тоа да се придонесе кон подобрување на ефикасноста и ефективноста на мерките кои се дизајнираат и се спроведуваат, да се подобри искористеноста на расположливите финансиски и други ресурси за оваа намена, да се подобри таргетирањето и опфатот на корисници, да се обезбедат неопходните информации за евентуално потребно модифицирање и подобрување на самите мерки и сл.</p> <p>Важно е во овие активности на редовно следење и оценување на спроведувањето на политиките за вработување, покрај државните институции, активно да бидат вклучени и социјалните партнери, што во голема мера ќе допринесе кон поефикасно и поефективно креирање на нови и модификување на постоечки (каде што е потребно) политики и мерки на пазарот на труд.</p>	<p>АВРМ МТСП; социјални партнери;</p>	<p>2020</p>	<p>95,000 €</p> <p>обезбедена поддршка од МОТ (40К€) и ИПА I (55К€), а овие мерки се планира дополнително да бидат поддржани и преку ИПА II</p>

3.1.3. Справување со неформалната вработеност**3.1.3.1. Цел: Намалување на појавата и присуството на неформалната вработеност во Република Македонија**

а/ Зајакнување на капацитетите и на ефективноста на инспекциските служби во справувањето со непријавена работа	спроведување на обуки за прашања поврзани со разновидни ситуации на појава на непријавената работа и неформалност на работните односи, пренесување и запознавање со меѓународните искуства во оваа област, развивање и примена на нови методи и алатки за адресирање на неформалната економија, мерки за зајакнување на бројот, фреквенцијата и ефикасноста на инспекциските надзори на инспекторите од ДИТ во областите/дејностите кај кои е утврдено зголемено присуство на непријавена работа, како на пр. градежен сектор, земјоделство, туризам, мали претпријатија итн.). Во обезбедувањето на поддршка во спроведувањето на овие активности учествува МОТ, а се планира и поддршка преку ИПА II.	МТСП, ДИТ, Инспекциски Совет, МОТ	2018 / 2020	1,000,000 € поддршка од страна на МОТ, а планирана е и поддршка преку ИПА II
б/ Јакнење на трипартитниот пристап и соработка во справувањето со појавата на неформална вработеност и донесување на трипартитна Национална стратегија за формализирање на неформалната економија	Стратегијата ќе биде подготвена и усогласена преку трипартитни консултации и преку Економско-социјалниот совет. Ќе се настојува да се зајакне меѓусебната соработка и заеднички развој на трипартитни иницијативи, програми и мерки за формализација на неформалната работа, поттикнување на соработката во овој дел во рамките на Економско-социјалниот совет и формираните локални економско-социјални совети, формирање и функционирање на посебна работна група за разгледување на прашањата од оваа област во рамките на ЕСС и сл. Во обезбедувањето поддршка во спроведувањето на активноста ќе учествува МОТ.	МТСП, ДИТ, социјални партнери, МОТ	2017	90,000 € поддршка од страна на МОТ
в/ Спроведување на национална кампања(и) и други промотивни активности за информирање и подигнување на јавната свест за потребата и за придобивките од формализацијата на неформалното вработување и за ризиците и штетните ефекти од непријавената работа, како врз работниците, така и врз економската и социјална ситуација во државата		МТСП, ДИТ, социјални партнери, МОТ	2018 / 2020	45,000 € поддршка од страна на МОТ, дополнително, планирана е поддршка и преку ИПА II
г/ Дизајнирање и спроведување на дополнителни таргетирани мерки за справување со неформалната вработеност и премин од неформално кон формално вработување	развој и имплементација на конкретни мерки, како на пр. мерки за регистрирање и формализирање на лицата кои се ангажираат за чување деца (дадилки) и/или куќни помошнички и чистачки (воведување на ваучер систем), вакви и/или слични мерки во земјоделскиот сектор и секторот на туризам и угостителство, мерки за поттикнување на активацијата на примателите на социјална парична помош и намалување на појавата на неформална работа меѓу нив, мерки за подобрување	МТСП, ДИТ, други релевантни институции, социјални партнери	2020	400,000 € (за 2017 - поддршка преку ИПА I - алтернативни услуги за грижа на деца), а се планира и поддршка

	на информираноста и едукацијата на учениците/младите за негативните ефекти од сивата економија итн.			за спроведување на овие мерки преку ИПА II	
д/ Подобрување и понатамошно зајакнување на електронската размена на податоци и информации помеѓу различните надлежни институции, вкрстена проверка на информациите во базите на податоци	Унапредување на механизмите и процесите за размена на податоци помеѓу АВРМ, Агенциите за привремени вработувања и Агенциите за посредување при вработување, МТСП, ДИТ, центрите за социјална работа, Управата за јавни приходи, Централен регистар, Фонд за ПИОМ и други.	МТСП, ДИТ, АВРМ, УЈП, ЦСР, ЦРРМ, ФПИОМ и др.	2020		
3.1.4. Унапредување на квалитетот на работата и услугите на јавната служба за вработување					
3.1.4.1. Цел: Понатамошно подобрување на капацитетите на АВРМ					
а/ Подобрување на физичките капацитети и условите за работа во службата за вработување	Реновирањата се отпочнати при што во досегашниот период направена е реконструкција на 12 подрачни служби за вработување (Кавадарци, Свети Николе, Делчево, Крива Паланка, Штип, Радовиш, Ресен, Кочани, Неготино, Пробиштип, Битола, Веница и Кратово), со финансиска помош обезбедена преку ИПА Компонентата 4. До 2020 година планирано е со реконструкција да бидат опфатени сите 30 подрачни служби за вработување, со што се очекува условите за работа и квалитетот на услугите кон невработените лица и работодавачите да бидат значително унапредени и подобрени.	АВРМ	2020	1,500,000 € ²	
б/ Отворање на нови дисперзирани канцеларии на подрачните служби за вработување	За подобрување на пристапот и олеснување на користењето на услугите на АВРМ досега се отворени 26 дисперзирани канцеларии на центрите за вработување, во кои работи по еден вработен од подрачната служба за вработување и кој на клиентите им ги обезбедува неопходните услуги, како воведување во евиденција на невработените лица и нивното редовно јавување, пријавување и одјавување од работен однос, посредување за вработување на барање на невработените лица или работодавачите, подготовка за вработување на невработените лица, пријавување за учество во активните програми и мерки за вработување, поднесување барања за остварување право на паричен надоместок во случај на невработеност и сл. До 2020 година се планира да се отворат нови 14 дисперзирани канцеларии на подрачните служби за вработување	АВРМ	2020	270,000 € ³ (буџет на АВРМ)	

² за досегашната реконструкција на 12 центри за вработување беа искористени 1.024.653 евра – поддршка од ИПА, а за реконструкција на останатите 18 ЦВ се планираа да бидат потрошени дополнителни 1.500.000 евра, кои ќе бидат обезбедени од буџетот на АВРМ или од друг извор

³ Износот на потребни финансиски средства проценка која е добиена земајќи во предвид дека од буџетот на АВРМ се обезбедуваат средства во просечен износ од 10,000 ден. месечно, за покривање на тековните трошоци за функционирање на една канцеларија. Овие канцеларии најчесто се сместени во рамки на објектите на единиците на локална самоуправа. Проценетиот износ за 4 годишен период е околу 16.800.000 ден. (270,000€)

в/ Унапредување на човечките ресурси во јавната служба за вработување преку зголемување на бројот на вработени и обезбедување на нивен континуиран развој	И понатаму ќе се посветува внимание на континуираниот развој на човечките ресурси во АВРМ, развој и зголемување на нивното знаење, вештини и компетенции за испорачување на што поквалитетни услуги на своите клиенти. До 2020 година е планирано зголемување на бројот на вработени во јавната служба за вработување од најмалку 10%, а секој од вработените (со исклучок на помошно – техничкиот персонал) ќе учествува најмалку еднаш годишно во некоја обука, работилница или семинар кој ќе биде од значење за подобрување на квалитетот на работата од неговото работно место	АВРМ	2020	Буџетот за плати и за професионален развој на вработените во АВРМ се утврдува во буџетот на АВРМ, кој по предлог на Владата го донесува Собранието на РМ
3.1.4.2. Цел: Понатамошно подобрување на услугите и работата на АВРМ со клиентите (невработените лица и работодавачите)				
а/ Унапредување на процесот на профилирање и на изготвувањето и квалитетот на индивидуалните планови за вработување, а преку тоа и зголемување на вработувањата на невработените	Врз основа на направено профилирање и категоризирање на невработените лица, за лицата класифицирани како директно вработливи или со умерени пречки при вработување, советодавната сесија продолжува со развивање на ИПВ согласно постоечката пракса во центрите за вработување, т.е. се изработува ИПВ - верзија 1. Ако се утврди дека невработеното лице се соочува со значителни пречки при вработувањето, за лицето се изготвува индивидуална стратегија за вработување, т.е. ИПВ - верзија 2. Ваквата реформска мерка во АВРМ во процесот на профилирање и изготвување на ИПВ, започна со практична имплементација од јануари 2016 година и воочена е потребата од нејзино значително зајакнување, меѓу другото и преку дополнителни обуки на вработените во центрите за вработување и зголемување на опфатот на невработените лица кои ќе бидат профилирани, на што ќе се посвети поголемо влијание во наредниот период. Се планира до 2020 год. за околу 40,000 невработени лица да се зготват ИПВ 2 и најмалку 60% од тие лица да бидат вклучени во некоја од активните програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот во период на наредните 12 месеци	АВРМ	2020	околу 220,000 €⁴ (буџет на АВРМ)
б/ Унапредување на соработката со работодавачите	Во овој дел се планира зајакнување на врските и соработката со работодавачите, меѓу другото и преку определување на одредени вработени лица во секоја подрачна служба за вработување кои ќе бидат контакт лица за соработка со работодавачите и кои ќе ги познаваат карактеристиките на расположливата работна сила, за да може навремено да се одговори на барањата на работодавачите. Ваквите мерки се очекува да доведат до тоа да се зголеми и бројот на поднесени барања за посредување при вработување од страна на работодавачи и најголемиот дел од нив успешно да бидат реализирани. Моменталната состојба е таква да годишно се добиваат околу 4,600 барања за посредување и 72% од нив успешно се реализирани.	АВРМ	2020	околу 120,000 €⁵ (Буџет на АВРМ)

⁴ Пресметката е направена врз основа на тоа дека за изготвување на ИПВ се обезбедуваат средства од буџетот на АВРМ во износ од 336 денари по изготвен План

⁵ Пресметката на АВРМ е дека за посредувањето при вработување се обезбедуваат средства од буџетот на Агенцијата во износ од 336 денари по реализирано посредување. Во просек е сметано по 5,500 посредувања на годишно ниво.

в/ Унапредување на соработката на Центрите за вработување со Центрите за социјална работа, особено кога станува збор за активација на лица корисници на социјална помош и корисници на други парични надоместоци и бенефиции, лица под ризик од социјална исклученост, меѓу кои Роми, лица со попреченост	Активности и мерки за заеднички средби, размена на информации и податоци, продлабочување на заедничката соработка, заеднички настап и вклученост во дизајнирање и спроведување на специфични активности, пред сè за лицата кои се корисници на одредени парични бенефиции, социјално загрозени, лица кои се недоволно активни, за нивна активација и вклучување на пазарот на труд, мотивација, опфат со одредени конкретни активности и сл.	АВРМ, ЦСР, МТСП	2020	Буџетски средства на АВРМ, МТСП, ЦСР, а вакви активности се планира да бидат финансиски поддржани и во рамките на ИПА II
3.1.5. Зајакнување на социјалниот дијалог во РМ на трипартитно и бипартитно ниво, на национално и на локално ниво, унапредување на колективното договарање				
3.1.5.1. Цел: Јакнење на капацитетите на социјалните партнери и механизмите на социјалниот дијалог				
а/ Спроведување на конкретни мерки за зајакнување на капацитетите на социјалните партнери, пред сè на синдикатите и организациите на работодавачи	Планирано е да се организираат и да се спроведуваат разни видови на обуки, поддршка во подобрување на постоечките и развој на нови услуги за членовите на организациите на работници и работодавачи, развој и подобрување на механизмите на функционирање, консултации и застапување на интересите на своите членови, механизми и инструменти на организирање и привлекување на ново членство итн. Поддршка во имплементацијата на овие активности ќе обезбеди МОТ, а се планира и поддршка во рамки на ИПА 2.	МТСП, Социјални партнери, МОТ	2020	околу 1,600,000 € (за 2017 – поддршка, околу 90,000€, преку ИПА I, со учество на МОТ – поттикнување на социјалниот дијалог), а се планира и понатамошна поддршка за спроведување на вакви мерки преку ИПА II
б/ Подобрување на капацитетите на организациите на работодавачите и работниците за вклучување во колективното договарање, подобрување на преговарачките способности		Социјални партнери МТСП, МОТ	2020	Меѓу другото и овие активности се поддржани преку ИПА I, а се очекува и поддршка во рамките на ИПА II
в/ Спроведување на промотивни активности за јакнење на свеста за улогата, потребата и придобивките од синдикалното организирање помеѓу работниците		Социјални партнери МТСП, МОТ	2020	Меѓу другото и овие активности се поддржани преку ИПА I, а се очекува и поддршка во рамките на ИПА II
г/ Изготвување на нова трипартитна Национална програма за пристојна работа за периодот по 2018 година	по истекувањето на периодот на важност на тековната, преку процес на интензивна соработка и трипартитни консултации помеѓу Владата, социјалните партнери и Меѓународната организација на трудот ќе се подготви новата	МТСП, Социјални партнери,	2018	активностите немаат значителни финансиски импликации

	Национална програма за пристојна работа. Програмата ќе претставува среднорочен документ, за периодот од 2019 година, кој ќе ги дефинира трипартитно утврдените приоритети и цели што ќе се реализираат во наредниот период за понатамошно промовирање на пристојната и продуктивна работа во услови на слобода, еднаквост, сигурност и човечко достоинство и која дополнително ќе придонесе кон унапредување на правата на работното место, поттикнувањето на можностите за пристојно вработување, подобрувањето на социјалната заштита и зајакнувањето на социјалниот дијалог во државата. Програмата ги утврдува и насоките за работата на МОТ во државата, во согласност со приоритетите и целите заеднички договорени со Владата и социјалните партнери	МОТ			
д/ Имплементација на мерки за јакнење на трипартитните Економско-социјални совети на национално и на локално ниво и постојано јакнење на нивната консултативна улога во процесите на креирање на политиките релевантни за економските и социјалните прашања		Социјални партнери МТСП, МОТ	2020	Поддршка за овие активности има преку ИПА I, а исто така се очекува и во рамките на ИПА II	
ѓ/ Поддршка и ефикасно функционирање на воспоставениот механизам за мирно решавање на работни спорови	Организирање на обуки за арбитри и помирувачи, процес на лиценцирање и одржување на регистарот на лиценцирани арбитри/помирувачи, воспоставен и целосно оперативен систем за управување со предмети на мирно решавање на работни спорови, активности за зголемување на информираноста и свеста за предностите на мирното решавање на работните спорови итн.	МТСП, МОТ	2020	(за 2017 - поддршка преку ИПА I, учество на МОТ - поттикнување на социјалниот дијалог),	

Човечки капитал и вештини

3.2.1. Обезбедување на целосно инклузивно образование и еднаков пристап до образование за сите

3.2.1.1. Цел: Намалување на осипувањето кај учениците и бројот на лица кои рано го напуштаат образованието преку подобрување на опфатот, условите за учење, континуитетот и комплетирање на образованието

а/ Спроведување на мерки за поттикнување на инклузијата на децата од маргинализираните групи, пред сè во основното и средното образование	формирање на работни групи со членови од релевантните институции, изготвување на процедура за идентификување на децата кои се исклучени од образованието, изготвување на соодветни акти за регулирање на инклузијата на децата од маргинализираните групи, разработување на систем и механизам за запишување или враќање на училиште за децата кои се надвор од системот на образование. Доделување на стипендии на редовни ученици од средно образование од социјално загрозените семејства, деца на самохрани родители, деца без родители и родителска грижа.	МОН	2020	околу 640,000 € ⁶ (за 4 години - Буџет на МОН)
б/ Континуирано обезбедување на бесплатни учебници за учениците од основните и средните училишта	Ќе продолжат активностите за обезбедување на бесплатни учебници за основно и средно образование. Набавка на учебници по основ на откуп, одобрување, печатење, дистрибуирање до училиштата, со цел да се обезбеди подобрување и осовременување на квалитетот на наставата во основните и средните училишта. Учебниците од 1 до 3 одделение се третираат како работни содржини и истите се набавуваат во целосен тираж (број на ученици) секоја учебна година. Исто е и со учебниците од 4 до 6 одделение кои се согласно Cambridge програмата. Останатите учебници за потребите на учениците во основните и средните училишта континуирано се обновуваат секоја година, при што бројот (тиражот) зависи од потребите на самите училишта. Од учебната 2017/18 година се планира да се продолжи со воведување на наставата по Cambridge образовниот систем и во средното гимназиско образование (1 до 4 година), како и за учениците во средното стручно тригодишно образование, за што ќе бидат потребни значителни финансиски средства за целосна набавка (откуп) на овие учебници	МОН	2020	Околу 50,000,000 € ⁷ (планиран Буџет на МОН)
в/ Обезбедување на бесплатно сместување на учениците во ученичките домови од градовите каде нема средни училишта (гимназиски и стручни училишта)		МОН	2020	околу 13,000,000 € ⁸ (за 4 години - Буџет на МОН)

⁶ На годишно ниво се обезбедува буџет од околу 160,000€ (9,900,000 ден.) за стипендии на ученици од социјално загрозените семејства (7,920,000 ден - 400 стипендии x 2,200 ден.) и за ученици - деца без родители (1,980,000 ден. - 80 стипендии x 2,750 ден.)

⁷ Наведениот буџет е во согласност со Стратешкиот план на МОН и се однесува на предвидени средства за периодот до 2020 година за реализација на активностите поврзани со набавка, печатење на учебници за основно и средно образование

⁸ На годишно ниво за оваа намена се обезбедува буџет од околу 199,000,000 ден. (≈3.23M €)

г/ Засилено следење и евидентирање на учениците кои нередовно ја посетуваат наставата во училиштето и навремено превземање на соодветни (превентивни) мерки		МОН	2020	без буџетски импликации
д/ Зајакната работа со родителите на учениците	вклучување на родителите во организираните педагошки советувања заедно со нивните деца/ученици, заедничко вклучување на учениците и родителите во низа училишни активности	МОН	2020	без буџетски импликации
ѓ/ Подобрување на интеграцијата и интеракцијата помеѓу ученици кои следат настава на различен јазик	изготвување механизми за финансиска поддршка на училиштата – основни и средни, во кои наставата се одржува на еден и на повеќе јазици со цел спроведување на активности за меѓуетничка интеграција, форми и механизми на склучување партнерства помеѓу училишта во кои наставата се одржува на различни јазици, пилотирање на спроведувањето на механизмите	МОН	2020	без буџетски импликации
е/ Спроведување на мерки за поттикнување и поддршка на образованието на ученици - Роми ⁹	доделување на стипендии, обезбедување на ментори и татори за ученици Роми, мерки за вклучување на децата Роми од улица во воспитно образовниот систем итн.	МОН МТСП, НВО, РИЦ,	2020	Буџетските импликации се опфатени во делот „Унапредување на социјалната инклузија на Ромите“
3.2.1.2. Цел: Унапредување на опфатот и условите за пристап до сите нивоа на образование на лицата (деца/ученици/студенти) со попреченост				
а/ Воспоставување на услови за зголемена вклученост на децата со посебни потреби во предучилишното образование	анализа и изработка на механизам и процедура за носење одлуки за вклучување/невклучување на децата со посебни образовни потреби во редовното предучилишно образование и процедури за негово воведување, градежни и архитектонски адаптации на објектите на предучилишни установи за инклузија на децата со физичка попреченост (ке се изберат најмалку 20 градинки за адаптација), прием и формирање/комплетирање на соодветни стручни тимови (педагог, психолог, дефектолог, логопед и социјален работник) во градинките, ревидирање на постојните и развивање нови дидактички материјали за деца со посебни образовни потреби, печатење на материјалите и нивно доставување до градинките, спроведување на кампањи за зголемување на свеста на вработените во предучилишните установи, како и на родителите за неопходноста да се прифатат децата со посебни потреби	МТСП, МОН, локална самоуправа,	2018 / 2020	6,200,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) Буџет на МТСП, МОН, локална самоуправа (општини), фин. поддршка и преку ИПА II
б/ Унапредување на вклученоста на учениците со попреченост во редовното основно образование	се планира спроведување на повеќе конкретни мерки и реформи меѓу кои: анализа, изготвување, усвојување и воспоставување на национални процедури и механизми за инклузија на децата со попреченост во основното образование, изготвување на посебни инструменти за следење на напредокот на учениците со посебни образовни потреби, воспоставување систем за идентификување на учениците со посебни образовни потреби, правилник за проценка на потребите и	МОН, БРО, МТСП, МЗ	2020	2,070,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)

⁹ Поширок и подетален приказ на активностите во овој дел е даден во рамки на приказот на планирани политики и мерки во делот „3.3.4. Унапредување на социјалната инклузија на Ромите“, т.е. во делот кој се однесува на подигнувањето на степенот на образование на Ромите и нивната вклученост во сите нивоа на образование.

	способностите на учениците и други потребни подзаконски акти. Формирање на регионални тела (8) за функционална проценка на потребите и способностите на учениците, воспоставување на посебни тимови за инклузија во училиштата, реализирање на обуки на наставниците за рано препознавање и работа со ученици со посебни образовни потреби. Реализација на архитектонски градежни работи (во најмалку 10 основни училишта) за целосно приспособување за инклузија на учениците со физичка попреченост и др.			- планирана е финансиска поддршка преку ИПА II	
в/ Зголемување на опфатот и вклученоста на учениците со попреченост во средното образование	спроведување на анализа и целосно мапирање на средните училишта за утврдување на постоечките можности и/или потреби за инклузија на учениците со физичка попреченост, воспоставување на механизам/процедура за носење одлуки за вклучување/невклучување на децата со посебни потреби во редовните средни училишта (регулатива). Се планира спроведување на мерки за подобрување на физичките услови за вклучување на учениците со физичка попреченост преку градежни работи за приспособување на (најмалку 5) средни училишта. Доделување на стипендии за ученици со попреченост.	МОН, МТСП, БРО, општини, средни училишта	2020	1,115,000 € (1,035,000€ - буџет во согласност со предлог-Страт. за образование + 80,000€ ¹⁰ - буџет за 4 години за стипендии за ученици со попреченост – Буџет на МОН)	
г/ Подобрување на достапноста во високото образование за студентите со попреченост	утврдување на потребите и реализирање на градежни и архитектонски интервенции за физичко приспособување на зградите на јавните универзитети (факултети) за инклузија на студенти со физичка попреченост, анализа и подготовка на прописи и документи за ослободување од плаќање на уписнина на факултет за овие студенти	МОН, универзитети	2020	500,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)	
д/ Подобрување на можностите и проширување на опсегот на програмите за учење на возрасните лица со попреченост	анализа, изготвување и сертифицирање на наставни програми за ОВ за лица со попреченост (мин. 5 програми), реализирање на сертифицирани обуки/курсеви за образование на возрасни со вклученост на најмалку 25 возрасни лица со попреченост	ЦОВ, даватели на неформално образование	2020	300,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)	
3.2.1.3. Цел: Подобрување на условите за учење, капацитетите на училиштата, содржините и квалитетот во образованието и јакнење на капацитетите на човечките ресурси (наставниот кадар)					
а/ Мерки за подобрување на околината на учење, содржините, методите и техниките на учење и можностите за обрнување на поголемо внимание на секој ученик/студент	изготвување на Национален стандард за основно образование во согласност со потребите за учење и приоритетите за развој, ревидирање на наставните планови во основното образование согласно изготвениот Национален стандард, анализа и ревидирање на учебниците за подобрување на нивниот квалитет и промовирање на родовата еднаквост, мултикултурализмот, почитување на разликите и демократските вредности, изготвување на Национален стандард за средно (гимназиско) образование и соодветно ревидирање на наставните планови и програми, ревидирање на учебници и изработување на дополнителни нагледни помагала, дигитални содржини, во согласност со ревидираните наставни програми, анализа на состојбите, изготвување и усвојување на законски измени во врска со максималниот број на ученици по паралелка во основните и	МОН, БРО, НАЕОПМ, општини, училишта, универзитети,	2018 / 2020	2,580,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)	

¹⁰ На годишно ниво за стипендирање на ученици со попреченост се обезбедува буџет од околу 20,000€ (1,237,000 ден. – 50 стипендии x 2,750 ден.)

	средни училишта, анализа и изготвување на предлог-механизам за зголемена партиципација на учениците-средношколци и функционирањето на ученичките тела во училиштата, пилотирање на механизмите (во најмалку 5 селектирани средни училишта). Анализа, развивање на методологија и изготвување на систем на стандарди за квалификации заснован резултати од учење во високото образование, зајакнување на вмрежувањето на домашните со странски(европски) университети или во програмата Еразмус+ и реализирање на програми за размена на студенти, активности за оптимизирање на студиските програми за високото образование, во согласност со потребите на пазарот на трудот.			
б/ Подобрување на условите за работа/учење во образованието	анализа и мапирање на потребите и продолжување на активностите за реконструирање на училишта за подобрување и модернизирање на просторот за учење, помошни објекти (кујни), спортски сали и игралишта, обновување на спортската опрема, опремување со потребни технологии, уреди, нагледни помагала	МОН	2020	3,025,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) дел од средствата ќе се обезбедат и преку кредит од Банката за развој при Советот на Европа
в/ Јакнење на капацитетите на човечките ресурси во образованието	во наредниот период планирано е спроведување и на бројни активности кои ќе придонесат кон подобрување на квалитетот, обученоста, знаењата и вештините на наставниците/професорите, следењето на квалитетот на нивната и работа итн. Се планира ревидирање на критериумите за упис на студенти на педагошките факултети за идни наставници, обезбедување на стипендии за студирање на педагошките факултети за учениците од средните училишта со одличен успех, воведување на подобрен и ревидиран механизам за поддршка, следење и менторство на приправниците-наставници, изготвување на студиски модули за обучување на наставници во согласност со професионалните стандарди, организирање на обуки, доедукација и сл. за наставниците, како и за менаџментот (директорите) на училиштата. Интензивирање на примената на ИКТ во образованието, меѓу другото и преку организирање на обуки/курсеви на интернет и учење од далечина за наставниците, обуки на наставниците за користење на нови технологии и ИКТ алатки во образованието, воведување на систем за професионален развој и напредување во кариерата за наставниците. Спроведување на мерки за унапредување на механизмот за акредитација на универзитетите и системот за екстерна евалуација, воспоставување на центри за контрола на квалитетот и подобрување на системите за интерна контрола на квалитетот во високото образование, во согласност со стандардите и насоките на Европската асоцијација за контрола на квалитетот во високото образование (ENQA), активности за организирање и имплементирање на систем за професионален развој на наставниот кадар на универзитетите.	МОН, БРО, ДИЦ, Педагошки факултет, училишта, факултети	2019 / 2020	2,740,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)

3.2.2. Имплементацијата на Националната рамка за квалификации за доживотно учење - основа за осигурување на квалитет во системот за образование и обука					
3.2.2.1. Цел: Воспоставување на оддржлив систем на НРК и јакнење на човечките ресурси за негова примена					
а/ Јакнење на улогата на Националниот Одбор на Македонската рамка на квалификации	изготвување на подзаконски акти за регулирање на работата на Одборот, спроведување обуки за јакнење на капацитетите, обезбедување на финансиски средства за работа.	МОН	2020	околу 6,000 € ¹¹ (за 4 години - Буџет на МОН)	
б/ Формирање на Секторски комисии за квалификации	се планира воспоставување на најмалку 8 секторски комисии за квалификации кои би имале задача да ги промовираат и развиваат секторите и да учествуваат во утврдувањето и советувањето за потребите од нови или ревидирање на постојните квалификации. Изготвување на правила и упатства за работа на комисиите, спроведување на обуки за членовите на овие комисии и операционализација на нивната работа.	МОН, МЕ, МТСП, социјални партнери	2020	5,000,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - финансиска поддршка преку ИПА I и планирана поддршка преку ИПА II	
в/ Воведување на систем за управување со информации за НРК	развивање на софтверско решение, интегриран Регистар и подрегистри за квалификации, набавка на опрема, изготвување на правила и прописи за негово работење, ставање во употреба, обука на човечките ресурси за работа со системот	МОН, МЕ, МТСП, социјални партнери	2018	200,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - финансиска поддршка преку ИПА I	
г/ Изработка на стандарди за квалификации засновани на резултати од учење, според НРК	изработка на стандарди за занимања, обука на минимум 50 експерти за изработка на стандарди за квалификации, селекција на квалификации за кои ќе се изработуваат стандарди, формирање на работни групи составени од обучени експерти и претставници на работодавачите, изготвување и одобрување на најмалку 70 стандарди за квалификации засновани врз резултати од учењето, согласно НРК, подготовка на правила и процедури за изготвување на стандарди на квалификации и нивно вклучување во НРК	МОН, БРО, ЦСОО, други релевантни институции	2018	поддршка од страна на Светска Банка и преку проект во рамки на ИПА I	

¹¹ За поддршка на функционирањето на Одборот на годишно ниво се планира буџет од околу 100,000 ден. (≈1,600€)

д/ Подигање на свеста на заинтересираните страни и корисници за улогата и реформското значење на НРК преку јавни настани и кампањи	одржување на средби со одделни целни групи, одржување на јавни дебати, издавање на публикации и сл.	МОН	2018	околу 10,000 € (планиран буџет преку програмата Еразмус+)
ѓ/ Унапредување на системот за потврда на поседување компетенции преку доделување на прилог кон дипломата на сите ученици што завршиле СОО, согласно НРК	изготвување и одобрување на пропис и образец за изготвување и издавање на прилог кон дипломата на ученици што завршиле СОО	МОН, БРО, ЦСОО	2018	50,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)
3.2.3. Зајакнување на вработливоста на работната сила и градење на патишта за учење во контекст на доживотно учење				
3.2.3.1. Цел: Развој, модернизација и зголемување на атрактивноста на СОО				
а/ Обезбедување на што поголема усогласеност на СОО со потребите на пазарот на труд	изготвување и одобрување на процедури за изработка на стандарди за занимања, со вклученост и консултации со сите главни засегнати субјекти – меѓу другите и бизнис заедницата и социјалните партнери. Спроведување на обуки на експерти за процесот на изготвување на стандарди за занимања, изработка и усвојување на стандарди за (најмалку 100) занимања, активности за изготвување модуларни наставни програми во согласност со новите стандарди со кои би се обезбедил пофлексибилен и поефективен начин на организирање на учењето во рамки на системот за СОО, изработка, официјално одобрување и воведување на (најмалку 70) модуларни наставни програми, заедно со потребните материјали за предавање, учење и оценување, организирање на обуки за наставници за реализирање на модуларните наставни програми. Изработка на официјален Концепт за социјално партнерство во СОО, заедно со механизам за негово спроведување, за воспоставување на функционално и ефикасно институционално социјално партнерство на централно ниво и на ниво на установи, воспоставување на едно единствено трипартитно консултативно тело (Национален совет) за СОО и образование на возрасни, засновано врз принципите на социјално партнерство, основање на <u>Опсерваторија за вештини</u> ¹² и обезбедување нејзина кадровска екипираност и функционалност, изготвување и воведување на механизам за континуирано следење на учениците што завршиле СОО	МОН, БРО, ЦСОО, МТСП, други релевантни институции, социјални партнери	2018 / 2020	1,570,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - поддршка од проект на Светска банка и ИПА I

¹² Активноста е во тесна поврзаност и со дел од активностите кои се планирани во рамки на делот 3.1.2.1. кој се однесува на подобрување на вработеноста на младите лица, поконкретно мерките за „надградување и унапредување на постоечките модели и бази на податоци и воспоставување на координиран и сеопфатен систем за предвидување на вештините побарувани на пазарот на труд“.

б/ Воспоставување современ и ефективен систем за пост-средно образование	се планираат повеќе активности меѓу кои изготвување на анализа на состојбите и предизвиците во пост-средното образование со разгледување на најдобри европски практики компатибилни со домашниот контекст, ревидирање на Концепт за пост-средно образование, во согласност со европските стандарди, ревидирање на законска рамка за пост-средно образование, изработка на процедури за усогласување на пост-средното образование со НРК, изготвување на програми (најмалку 12) за пост-средно образование вклучувајќи ги потребните материјали за одржување на настава, учење и оценување, организирање на бројни активности за промоција и подигнување на свеста за пост-средното образование	МОН	2017 / 2020	4,000,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - финансиска поддршка преку ИПА I, а се планира и поддршка од ИПА II
в/ Мерки за подобрување на атрактивноста, условите за учење и квалитетот на СОО	анализа и мапирање на состојбата со училиштата за СОО, заедно со утврдување на главни одлики на локалните и регионални пазари на труд и анализа на релевантноста. Изготвување на Акциски план за оптимизација на мрежата на училиштата за СОО, спроведување мерки за оптимизација согласно Акциониот план, изработка на нови норми за простории и опрема во установите за СОО, набавка на опрема и опремување на (најмалку 20) училишта за СОО според ревидираните норми и стандарди. Изготвување на методологија, стандарди и упатство за осигурување на квалитет во СОО, изготвување и усвојување на Концепт за уписи во средно стручно образование и потребни законски измени за подобрување на системот за запишување и бројот на ученици во СОО. Воведување на нов механизам за практична обука/концепт за учење во работна средина, вклучување на учениците во учење во работна средина во соодветни организации, трговски друштва, претпријатија итн. Воведување на услугата за кариерно насочување во СОО, развивање и одобрување на концепт на СОО Центри на извонредност, избор на институции кои ќе бидат официјално признати како СОО центри на извонредност, реновирање и набавка на опрема и современи дидактички средства за (најмалку 5) избрани СОО институции, обука за кадарот и пилотирање на СОО центрите на извонредност	МОН, БРО, ЦСОО, општини, училишта за СОО	2017 / 2018 / 2020	1,435,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - планирана финансиска поддршка преку ИПА II
3.2.3.2. Цел: Развој и унапредување на неформалното образование и образованието за возрасни				
а/ Зголемување на свеста за значењето, можностите и вклученоста во неформалното образование (НО) и образованието за возрасни (ОВ) и зголемување на знаењата, вештините и компетенциите на возрасните	активности за воспоставување на систем за валидирање на компетенциите стекнати преку неформално и информално учење, воспоставување на Управен комитет за ВНИУ кој ќе биде поврзан со Одборот на НРК, изготвување правила и процедури за ВНИУ, потребни законски измени, подзаконски акти за обезбедување на правна и финансиска основа за спроведување на ВНИУ, развивање методолошки документи и алатки за спроведување на ВНИУ, пилотирање на процедурите за ВНИУ за одредени занимања/квалификации (во најмалку 3 сектори и учество на мин. 30 кандидати). Организирање на обуки и јакнење на капацитетите на институциите за спроведување на ВНИУ, спроведување на кампањи/настани за подигање на свеста за можностите и	МОН, ЦОВ, МТСП, даватели на обуки	2018 / 2019 / 2020	2,045,000 € (буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020) - поддршка во спроведување на активностите преку ИПА I,

	<p>придобивките од ВНИУ.</p> <p>Ревидирање на механизмот на основно образование за возрасни, изработување и пилотирање на наставни програми (за мин. 8 клучни компетенции) во рамки на основното образование за возрасни, обезбедување на поддршка за завршување на СОО за возрасни (вклучување на 10 општини и опфат на околу 1,000 лица).</p> <p>Мерки за проширување на мрежата на установи за НО и ОВ на регионално и локално ниво, развој на алатки и анализа за утврдување на регионалните и локалните потреби за НО и ОВ. Развој на модел/концепт за воспоставување и финансирање, обука на вработените во јавните институции за НО и ОВ, организирање кампањи за подигање на јавната свест за значењето и можностите на НО и ОВ на сите нивоа</p>			УНДП, ЕТФ	
б/ Подобрување на ефикасноста, содржината и квалитетот на неформалното образование и образованието на возрасни и зголемување на бројот на провајдери на НО и ОВ	<p>изготвување методологија за утврдување на потребите на образованието на возрасни лица и подготовка на соодветни наставни програми во согласност со потребите на пазарот на трудот, ревидирање на процедурите за верификација на програмите и провајдерите/давателите на неформалното образование и образование за возрасни, ревидирање на системот за мониторинг на квалитетот во НО и ОВ и утврдување на јасно дефинирани процедури и алатки, во консултации и со учество на сите релевантни субјекти. Реализирање на обуки за ДПИ за спроведување на мониторингот, изготвување на професионални стандарди и профили на работни места за наставници за обучување на возрасни и развивање на програми за обука на наставници. Спроведување на анализа за утврдување на можностите за мотивирање на работодавачите да инвестираат во образованието и обуката на возрасните</p>	ЦОВ, МОН, МТСП, даватели на неформално образование	2018 / 2020	110,000 €	<p>(буџетот е во согласност со предлог-Стратегијата за образование 2020)</p> <p>финансиска поддршка во тек преку ИПА I, а се планира и поддршка од ИПА II</p>

Социјална инклузија и социјална заштита

3.3.1. Унапредување на децентрализацијата на услугите од социјална заштита и справувањето со сиромаштијата и социјалната исклученост на локално ниво

3.3.1.1. Цел: Поттикнување на креирањето и спроведувањето мерки за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост на локално ниво

<p>а/ Мерки за унапредување во делот на видот и адекватноста на паричните давања во социјалната заштита, како помош и поддршка на најранливите категории на население и справување со сиромаштијата</p>	<p>во согласност со буџетските можности и анализи ќе се продолжи со постепено зголемување на различните видови на парични давања, подобрувањето на нивната адекватност, унапредување на постоечките и воведување на нови бенефиции, програми, проекти и форми на поддршка и поволности, за најранливите категории на граѓани – социјални бенефиции, условени парични надоместоци, помош за ублажување на енергетската сиромаштија, дополнителни финансиски додатоци и поволности за лица со одредени видови на попреченост, други видови на дополнителни поволности за членовите на социјално загрозени домаќинства, бесплатен одмор и рекреација за деца, бесплатни обуки за компјутерски вештини и јазици и слично.</p>	<p>МТСП, ЦСР, ЕЛС</p>	<p>2020</p>	<p>17,600,000 €¹³</p> <p>Финансиски средства предвидени од Буџет на РМ (МТСП)</p> <p>За овие намени се планираат и средства од ЕЛС и други извори</p>
<p>б/ Развивање на форми и поттикнување на вклученоста и соработката на локално ниво за надминување на социјалните ризици на ранливите категории</p>	<p>За да се подобри испораката на социјалните услуги на граѓаните во локалната заедница се планира воспоставување на центри за социјални услуги (ЦСУ) и локални совети за социјална заштита (ЛСС) кои ќе треба да обезбедат зголемена активност, инволвираност, соработка и комуникација на институциите, НВО, хуманитарните организации, религиските институции, приватниот сектор во општините, во остварувањето на социјалните активности во локалната заедница, пореално согледување на потребите на граѓаните, носење и имплементација на локални програми од областа на социјалната заштита, зголемување на информираноста на граѓаните за своите права од социјалната заштита и нивно остварување, развивање на знаења и вештини на одделни групи на население за справување со одредени социјални ризици итн. Вакви ЦСУ и локални совети за социјална заштита се формирани во три пилот општини – Дебар, Кочани и Пробиштип и забележани се позитивни искуства од нивното функционирање. Се планира и спроведување на мерки/проекти за јакнење на меѓуопштинската соработка во обезбедување на социјални услуги, преку воспоставување на заеднички меѓуопштински установи и услуги, т.е. формирање на сервиси кои ќе бидат финансирани од повеќе (партнерски) соседни локални самоуправи, при што ќе се обезбедуваат услуги за граѓаните од тие општини, преку здружување на финансиските средства и ресурси и да се обезбеди оддржливост на сервисите на подолг рок</p>	<p>ЕЛС, во соработка со сите релевантни субјекти во заедницата (здравствени установи, основни училишта, Центри за социјална работа, Центри за вработување, полициски станици, НВО)</p>	<p>2020</p>	<p>Се планира дополнителна финансиска поддршка и буџетите на ЕЛС, како и во рамките на ИПА II.</p>

¹³ Планираниот износ на потребни финансиски средства е добиен врз основа на проценка базирана на средствата кои се обезбедуваат од буџетот на МТСП за различни релевантни бенефиции, како на пример условени парични надоместоци (72М ден.), субвенции за енергетска сиромаштија (70.7М ден.), средства за поддршка на НВО, црвен крст, инвалидски организации за спроведување на социјални услуги (67М ден.), помош на деца без родители кои се на редовно школување/студии (47М ден.), сместување на деца без родители во ученички домови (1.6М ден.), финансирање на бесплатен одмор за деца од социјално ранливи категории (13М ден.). Износот на овие бенефиции на годишно ниво е околу 271 милиони денари (≈4.4М €)

<p>в/ Подобрување на соработката помеѓу институциите задолжени за спроведување на мерки за активација на пазарот на труд и институциите задолжени за обезбедување на социјална заштита</p>	<p>обуки за вработените за креирање и спроведување на мерки прилагодени на крајните корисници, обуки за препознавање на капацитетите на лицата со функционална попреченост, зајакната и редовна размена на информации помеѓу Центрите за социјална работа и Центрите за вработување, вклучување на невладин сектор и други стручни лица (надворешни соработници) во спроведувањето на активностите за препознавање на капацитетите на лицата под ризик од социјално исклучување, вклучување на бизнис заедницата во спроведувањето на активацијата на ранливи групи и надминувањето на дискриминационите практики при нивно вклучување на пазарот на труд итн.</p>	<p>МТСП, АВРМ, ЦСР, ЕЛС,НВО;</p>	<p>2020</p>	<p>ваквите мерки ќе бидат спроведувани како дел од други планирани програми и мерки во останатите области. За овој тип на активности се планира и поддршка преку ИПА II</p>
<p>г/ Зголемување на вработливоста и активацијата на ранливите категории на локално ниво</p>	<p>Имплементација на мерки и проекти на локално ниво за зголемување на вработливоста и социјалната инклузија на лицата од различни ранливи категории. Меѓу другото, во овој дел се планира проширување во нови општини на програмата за општинско-корисна работа преку која работно се ангажираат ранливи групи на граѓани (долгорочно невработени лица), а во исто време се обезбедуваат иновативни социјални услуги во локалните заедници, од кои корист имаат повторно ранливите групи на граѓаните, како крајни корисници на овие услуги (стари лица, лица со попреченост и деца од претшколска возраст). Ваквите активности досега се поддржани во 42 општини. Меѓу другото, невработените лица ангажирани за доставување услуги кон стари лица имаат можност да добијат сертифициран тро-месечен тренинг за доставување услуги во домашни услови (60 лица во 2015) и со тоа ангажираните лица покрај со работно искуство се стекнуваат и со конкретни вештини кои ја зголемуваат нивната работоспособност и вработливост. За да се обезбеди поголема одржливост на развиените услуги, се планира да се обезбеди и дополнителна поддршка преку грантови за започнување на сопствен бизнис кој би продолжил со доставувањето на одредена услуга до ранливите категории. Се планираат и активности за поддршка на интегрирањето на мигрантите-повратници во нивните локални заедници, активности за поттикнување на искористувањето на дознаките од странство кои ги примаат наши граѓани (во одреден дел и приматели на социјална помош) преку различни форми, како активни мерки за вработување, мотивирање за искористување на овие средства за отпочнување на сопствен бизнис, поддршка на креирање на семејни бизниси и сл., со што тие економски би се активирале и би станале независни. Ваквите активности би се реализирале во соработка и со поддршка од локалната заедница</p>	<p>АВРМ, МТСП, ЦСР, ЕЛС; УНДП, институции на локално ниво</p>	<p>2020</p>	<p>4,670,000 € (за 2017 - поддршка преку ИПА I, грантови шеми за социјална инклузија и вработување – 3,170,000€) Поддршка се планира и преку ИПА II, ЕЛС, други извори, а дел од мерките во овој дел ќе бидат финансирани и преку годишните оперативни планови за вработување.</p>

д/ Јакнење на капацитетите на претставници на различни субјекти на локално ниво за развој, креирање, спроведување на услуги од областа на социјална заштита	ќе продолжи организирањето и спроведувањето на различни обуки, семинари, работилници за претставници на локалната самоуправа, институциите на локално ниво, невладини организации, социјални партнери итн. за активно учество во развој и имплементација на политики, проекти, програми, мерки, услуги кои ќе бидат прилагодени на потребите на ранливите категории на граѓани на локално ниво. За унапредување на состојбите и капацитетите во овој дел се планираат и активности за анализа и унапредување на расположливоста на податоци, информации, бази на податоци, за специфични ранливи групи на граѓани, како постепено би се надминувале состојбите со хроничен недостаток на квалитетни релевантни податоци за определени ранливи и социјално загрозувани категории на граѓани. Неопходни се подобрувања во овој дел, меѓу другото и преку поврзување на веќе постојните податоци, како и преку теренски проверки, за оние кои сеуште не се влезени во некои од системите на социјална и здравствена заштита, не се евидентирани во базите на агенциите за вработување и сл.	МТСП, ЗСД, ЕЛС, АВРМ, ЦСР, НВО	2020	440,000 € (средства за 2017 – во рамки на проекти поддржани од ИПА I, вклучително и реновирање и подобрување на условите во ЦСР) Овие активности се планира да бидат финансиски поддржани и преку буџетот на РМ, локалната самоуправа, ИПА II, и други извори
ѓ/ Утврдување и генерирање на прокси-индикатори и податоци кои ќе овозможат подобар увид во бројот и процентот на лица со одредена попреченост во локалните заедници (општини)	активностите ќе се реализираат во тесна соработка со асоцијациите што работат со лица со попреченост, ќе се користат базите на податоци со кои тие располагаат. Дополнително, ќе се работи и на детектирање на бариерите со кои лицата со попреченост се соочуваат, приоритизирање на нивните потреби, како и на можностите за нивно надминување, вклучувајќи ги тука и бариерите за вклучување на пазарот на труд, што понатаму ќе биде и основа за креирање на релевантни политики и мерки за овие целни групи. Поддршка на активностите ќе се обезбеди и од страна на УНДП.	МТСП, ЕЛС, асоцијации на лица со попреченост - НВО, УНДП, ЦСР	2017	Активностите ќе бидат поддржани од страна на УНДП, преку проект со вкупен буџет од 110,000€ (подолу во матрицата)
3.3.2. Поддршка и унапредување на деинституционализацијата, со фокус на лицата со попреченост				
3.3.2.1. Цел: Зајакнување на процесот на деинституционализација и унапредување на вон-институционалните форми на заштита на лицата со попреченост				
а/ Продолжување на процесот на деинституционализација на лицата со попреченост во менталниот развој од ЈУ Специјален завод „Демир Капија“	Се планира да се спроведе анализа на моменталната состојба во Заводот за подетално утврдување на состојбата на корисниците и видовите на дијагноза, изработка на индивидуални планови за психо-социјална подготовка, утврдување на моменталната цена на чинење на грижата за еден корисник, утврдување на трошоците и динамиката на продолжувањето на процесот на постепена деинституционализација на корисниците сместени во Специјалниот завод. Ќе продолжи отворањето на нови служби (станбени единици) за организирано самостојно живеење со поддршка за лицата со интелектуална попреченост, како би се зголемиле капацитетите и бројот на лица згрижени во овие вон-институционални форми. Ваквите форми ќе имаат и значајна улога и во поддршка на превенцијата од институционализација на лицата со попреченост	МТСП, ЦСР, ЗСД, ЕЛС, НВО	2020	3,500,000 € (дел од финансиските средства 1,500,000€ ¹⁴ се предвидени од Буџет на РМ (МТСП), дел е планирана поддршка преку ИПА II – околу 2М€ (меѓу другото и за понатамошна трансформација на СЗ „Демир Капија“, градби, набавки, техн. помош итн.)

¹⁴ Во пресметката е вклучен годишниот буџет за поддршка на лицата кои се деинституционализирани (300€ месечно по корисник). За 76 корисници во моментот, годишниот буџет е околу 275,000€. Проценка за 4 годишен период 1.5М€

<p>б/ Започнување и постепена реализација на процесот на деинституционализација на установата за сместување на деца и младинци со пречки во телесниот развој - ЈУ Завод за рехабилитација „Бања Банско“, Струмица</p>	<p>во установата моментално се згрижени 62 корисници (деца и младинци) од кои најголемиот број – околу 80%, се на возраст над 26 години. Ќе се започне со реализација на активности за проценка на способностите и преостанатата функционалност на лицата со телесна попреченост, ќе се подготви соодветна индивидуализирана програма за нивна рехабилитација и работно оспособување, ќе се обезбедува поддршка и вклучување во програмите за професионална рехабилитација и (само)вработување на лицата со попреченост. Се планира обука за стручни лица за работно ориентирана рехабилитација, која понатаму ќе се пилотира во установата на најмалку 20 лица со телесна попреченост, кои имаат преостаната функционалност за да можат да бидат вклучени на пазарот на трудот, а со тоа и постепено да ја напуштат институцијата и да продолжат самостојно да живеат. Се планира и отворање на станбени единици за самостојно и организирано живеење со поддршка на овие лица, како би се обезбедило соодветно домување со поддршка, во индивидуални станбени објекти, до моментот додека станат способни самите да продолжат самостојно да живеат. Дополнително треба да се спроведат и мерки за активација на лицата со попреченост на пазарот на труд и мерки за прифаќање на лицата од страна на вработените во приватниот сектор, што како мерка се планира да се пилотира со лицата од Заводот „Бања Банско“ кои успешно би се вклучиле на пазарот на труд преку некоја од активните мерки за вработување</p>	<p>МТСП, ЦСР, ЗСД, УНДП, ЕЛС; АВРМ</p>	<p>2020</p>	<p>110,000 €</p> <p>(поддршка од страна на УНДП)</p> <p>дополнително, за овие активности планирана е финансиска поддршка и преку ИПА II</p>
<p>в/ Оформување на Центар за рехабилитација и работно оспособување и служба за организирано живеење со поддршка во рамките на Заводот за рехабилитација на деца и младинци – Скопје</p>	<p>Во Заводот за рехабилитација кој го посетуваат деца и младинци со умерена и тешка попреченост во интелектуалниот развој (над 100 корисници) се планира да се преземат активности за оспособување за употреба на работилниците во рамките на заводот и набавка на соодветна опрема за работа и работно оспособување, прилагодена на можностите на корисниците и отворање на работен центар во рамки на установата. Воведување на стручно образование согласно можностите на корисниците, обезбедување на услугата живеење со поддршка за корисници и секако, обезбедување на соодветни тренинзи и обуки за вработените во установата кои ќе работат на програмите за рехабилитација и работно оспособување на лицата со интелектуална попреченост</p>	<p>МТСП, ЦСР, ЗСД,</p>	<p>2020</p>	<p>50,000 €</p> <p>Финансиска поддршка за спроведување на овие активности се обезбедува и преку ИПА I (Проект за унапредување на услугите за социјална инклузија), а се планира и поддршка во рамките на ИПА II.</p>
<p>г/ Развивање на социјални услуги во локалната заедница за лица со нарушено ментално здравје</p>	<p>во психијатриската болница - Скопје и душевната болница - Демир Хисар има голем број на корисници кои долг временски период престојуваат во установите, меѓу другото и поради недостаток на програми за нивна рехабилитација и центри во локалните заедници кои понатаму ќе им обезбедуваат поддршка во извршувањето на секојдневните активности. Во моментот на територија на Република Македонија постојат седум Центри за ментално здравје (три во Скопје и по еден во Тетово, Струмица, Гевгелија и Прилеп). Се планира да се започне со проценка на нивните програми, капацитети и можности за обезбедување на поддршка на лицата со нарушено ментално здравје во средините каде што престојуваат, врз основа на што би се подготвувале соодветни програми за поддршка, со користење на европските искуства. Би се обезбедиле и тренинг</p>	<p>МТСП, МЗ, ЦСР, ЕЛС, НВО</p>	<p>2020</p>	<p>Спроведувањето на овие активности се очекува да се поддржи и од страна на ИПА, како и други извори на финансиска поддршка.</p>

	програми за јакнење на капацитетите на немедицинскиот кадар во овие центри (социјални работници и психолози) за обезбедување на услуги од психолошко советување, поддршка во извршување на секојдневните активности, поддршка во јакнење на капацитетите за полесен пристап до пазарот на трудот итн. Исто така, се планира да се започне и со развој на програми за работно-ориентирана рехабилитација на лицата кои подолго време престојуваат во овие институции				
д/ Анализа и унапредување на постоечките минимум стандарди за обезбедување на услугите за поддржано живеење во заедницата	за обезбедување на воедначен и подобрен квалитет на услугите и еднаков третман на целата територија на државата, се планира да се преземат активности за анализа и евентуално унапредување минимум стандардите за обезбедување услугите за поддржано живеење во заедницата, како поддршка и поттикнување на процесот на деинституционализација, како и на превенцијата од институционализација на лицата со попреченост	МТСП, ЗСД	2020	Нема буџетски импликации	
3.3.3. Понатамошен развој на социјалните услуги и плурализација					
3.3.3.1. Цел: Развој и унапредување на социјалните услуги и можностите за вклучување на различни субјекти во квалитетното и ефикасно обезбедување на социјални услуги во заедниците					
а/ Спроведување на мерки за подобрување на условите за обезбедување на социјални услуги од други даватели	поради недостатокот на утврдени стандарди за социјалните услуги, а согласно на тоа и цена на чинење, се планира да се преземат активности за развивање на стандарди за испорака на социјални услуги и нивно соодветно законско регулирање, со што ќе се поттикне и приватната иницијатива и граѓанскиот сектор за активно вклучување во испораката на социјални услуги. Исто така, иако во Законот за социјална заштита веќе постојат можности за склучување на договори за обезбедување на социјални услуги од други субјекти, сепак ќе се преземат активности за утврдување на посеопфатен модел на социјални договори кои ќе опфатат поширок спектар на социјални услуги, со што ќе се поттикне плурализација на дејноста и ќе се отвори можноста за делегирање на социјалните услуги на надворешни обезбедувачи (невладини организации, приватни компании, физички лица итн.)	МТСП, ЗСД, НВО, приватни компани, физички лица	2020		
б/ Промоција и развој на социјалното претприемништво	во Македонија концептот на социјално претприемништво сеуште не е соодветно уреден во правниот систем, иако важноста на концептот и придобивките се препознаени и признати. За таа цел, во тек е изработката на Закон за социјално претприемништво, а ќе се спроведуваат и активности за подигнување на свеста и соодветно регулирање (заокружување на правната рамка) на социјалното претприемништво, кое ќе даде можност за полесно вработување на лицата коишто се тешко вработливи на отворениот пазар. Се планира развој на сет на мерки за промоција и поддршка на социјалните бизниси кои ќе бидат поврзани со постоечките финансиски инструменти –	МТСП, МЕ, АВРМ, НВО, бизнис сектор	2020	2,500,000 € (за 2017 - поддршка преку ИПА I околу 500,000€), а се планира и понатамошна поддршка за спроведување на овие активности (социјално претприемништво) преку	

	<p>микрокредити за самовработување, можност за поддршка преку активните мерки за вработување, олеснет пристап до јавните набавки од мал обем, мерки за пристап до информации, тренинзи и експертски совети за почеток и водење на социјални бизниси, обуки за стручните лица во релевантните институции (МТСП, МЕ, АВРМ и др.) за имплементирање на политиките за социјално претприемништво, земајќи го во предвид и искуството во оваа област од поширокиот регион и ЕУ земјите. Ќе се реализираат и мерки за директна поддршка на социјални претпријатија, на кои ќе им се обезбеди соодветна експертиза и анализа на нивната работа, отпочнување на бизнис, развивање на бизнис стратегија итн.</p>			ИПА II (планирано 2М€)	
в/ Развој на услугата за обезбедување на персонална асистенција за лицата со попреченост	<p>услугата за персонална асистенција за лицата со попреченост сеуште не е застапена и доволно развиена, поради што во наредниот период ќе се преземат активности за развој на одржлив модел на сервисот за персонална асистенција; ќе се направат потребните измени и дополнувања во Законот за социјална заштита кои ќе обезбедат соодветно финансирање на сервисот и обезбедување на квалитет на услугата. На почетокот услугата за персонална асистенција ќе се пилотира во 10 општини во државата, со опфат на околу 70 корисници, на кои ќе им се обезбедува помош и поддршка во извршување на активности од секојдневното живеење и активности поврзани со работата</p>	<p>МТСП, ЦСР, АВРМ, НВО</p>	2020	<p>300,000 €</p> <p>(за 2017 - поддршка преку ИПА I околу 300,000€ - Проект за унапредување на услугите за социјална инклузија), а се планира и понатамошна поддршка за спроведување на овие активности преку ИПА II</p>	
г/ Развој на услугата за професионална рехабилитација	<p>во моментот во Македонија не е развиена услугата за професионална рехабилитација на лицата со попреченост. Во овој дел, се планира да се преземат активности за дизајнирање на стандарди за професионалната рехабилитација, да се развијат програми за професионално и работно оспособување на лицата со попреченост и истите за почеток да бидат тестирани во 10 селектирани дневни центри или организации кои ќе сакаат да ја испорачуваат услугата. Ќе се направат и измени и дополнувања во законската регулатива за да се овозможи финансирање и одржливост на услугата, со што би се стимулирала и приватната иницијатива и граѓанскиот сектор во испораката на овој вид на услуги. Планирано е да се развијат и програми за обука и сертификација за професионалните работници кои ќе ги обезбедуваат овие услуги</p>	<p>МТСП, ЦСР, АВРМ, Дневни центри за лица со попреченост, НВО, УНДП, ЈУ Завод за рехабилитација на деца и младинци</p>	2020	<p>2,700,000 €</p> <p>(за 2017 - поддршка преку ИПА I околу 400,000€ - Проект за унапредување на услугите за социјална инклузија), а се планира и понатамошна поддршка за спроведување на овие активности преку ИПА II (планирано 2.3М€)</p>	

д/ Понатамошен развој и проширување на мрежата на постоечки услуги и алтернативни форми на грижа и заштита на специфични ранливи категории на граѓани	иако во континуитет се работи на развивање на различните вонинституционалните форми на заштита на ранливите групи на граѓани (стари лица, деца/лица со попреченост, деца без родители и родителска грижа, деца на улица, деца во ризик, бездомници, жртви на насилство итн. и понатаму ќе се продолжи во овој правец. И во наредниот период се планира да продолжи промовирањето на згрижување во згрижувачки семејства, отворањето на повеќе дневни центри, мали групни домови, засолништа (шелтер центри) и слични алтернативни форми на грижа во повеќе општини во Република Македонија. Се планира отворање на дневни центри (ДЦ) за деца со попреченост, ДЦ за деца со аутизам, ДЦ за деца со даунов синдром, ДЦ за деца со оштетен вид, Дневни центри за рана интервенција (возраст 0-3), воспоставување на форми на услуги за поддршка на деца и млади во ризик со асоцијално однесување и олеснување на нивната социјална интеграција, ДЦ за возрасни лица со тешка и најтешка телесна попреченост, ДЦ за стари лица, ДЦ за бездомници, интервентни центри за бездомници во неколку општини, шелтер центри за жртви на семејно насилство и др.	МТСП, ЦСР, ЕЛС, АВРМ, НВО	2020	11,000,000 € (околу 10,000,000€ ¹⁵ се финансиски средства предвидени од Буџет на РМ (МТСП), а за реализација на овие активности, финансиска поддршка се планира да се обезбеди и преку ИГА II (околу 1М€) и други извори/донатори
ѓ/ Развој на сервиси за помош и поддршка на стари лица во домашни услови	во наредниот период се планира да се посвети внимание на развој на сервиси за помош и поддршка на стари лица во домашни услови и тоа пред сè на локално ниво, со ангажирање на невладиниот сектор и приватни провајдери во давањето на вакви услуги за стари лица, со претходно исполнување на одредени услови. Поддршка во развивањето на овие услуги се очекува да се обезбеди и преку инструментот ИГА, а дел од потребните средства да бидат покриени од страна на националните и/или локалните власти, со одредено финансиско учество и на самите корисници на услугите. Во ова област постои можност за обучување и работно ангажирање на корисници на СПП и останати тешко вработливи категории на граѓани, како би се вовеле и развиле повеќе форми на заштита и услуги за старите лица согласно нивните потреби, како нега во домашни услови, адаптација на домот, одржување на домот, воспоставување на алармни системи 24/7, привремена замена за семејна грижа и др.	МТСП, ЦСР, АВРМ, ЕЛС, НВО	2020	Поддршка на реализацијата на предвидените активности, се планира да се обезбеди преку ИГА II
е/ Мерки за зголемување на капацитетите на установите за социјална заштита на стари лица, особено преку поттикнување на приватната иницијатива	имајќи во предвид дека Република Македонија има значително понизок процент на капацитети за сместување на стари лица, во споредба со земјите членки на ЕУ, во изминатиот период воведени се поголем број (пакет) на поттикнувачки мерки за развој на оваа дејност, особено во однос на поттикнување на приватната иницијатива (продажба на неизградено државно земјиште со почетна цена од 1евро за м ² , намалени комунални такси за градба за 95%, понуда на	МТСП, АВРМ, ЕЛС, бизнис сектор	2020	

¹⁵ Во пресметката е вклучен годишниот буџет на МТСП за поддршка на функционирањето на дневните центри и прифатилишта - околу 100М ден., лицата сместени во згрижувачки семејства - 42М ден.(2.3М€). Проценка за 4 годишен период 10М€

	слободни локации и објекти од страна на ЕЛС наменети за изградба на домови за стари лица, поврзување со повољностите кои се нудат преку АВРМ при вработување на невработени лица итн.) Како резултат на овие мерки до крајот на 2015 година отворени се 17 приватни установи за стари лица, при што спроведувањето на овие мерки и нивно проширување ќе продолжи и во наредниот период. Како резултат на овие мерки во наредниот период се очекува да се отворат дополнителен број на домови за стари лица во повеќе општини низ државата, со што значително ќе се зголемат и капацитетите за сместување на овие лица				
3.3.4. Унапредување на социјалната инклузија на Ромите					
3.3.4.1. Цел: Понатамошно унапредување на условите и квалитетот на живот, пристапот до услуги и социјалната инклузија на Ромите во Република Македонија					
а/ Спроведување на мерки за подобрување на можностите за вработување и намалување на невработеноста на ромската заедница и зголемување на вклученоста на Ромите во различните активни програми и мерки за вработување	Мерки за зајакнато вклучување на Ромите во различните програми, мерки и услуги за вработување кои се имплементираат преку АВРМ со средства од Буџетот на РМ, од европските фондови (ИПА), поддршка од други меѓународни институции и донатори и сл. Обезбедување на бесплатно информирање на припадниците на Ромската заедница за расположливите услуги и мерки и за можностите за вработување, развивање на програми за професионално советување и програми за менторство за Ромите, спроведување на програми за професионално обучување на Роми за квалификации и занимања побарувани на пазарот на труд, други видови на обуки, развивање на програми за практиканство на Роми, вклучување на Роми во програми за самовработување, мерки за поддршка за вработување на Роми во централната државна и локалната јавна администрација. Се планираат мерки во делот на организирање на информативни средби на локално ниво со невработените Роми, споделување на информации на социјалните мрежи и web-портали за промоција на можностите за вработување, организирање на информативни средби со потенцијални работодавачи за нивно поттикнување да вработуваат Роми со користење на субвенционирано вработување и други мерки, спроведување на кампањи, информативни средби, споделување на информации и сл. за надминување на предизвиците, стереотипите и дискриминацијата со која се соочуваат Ромите во пристапот на пазарот на труд итн.	МТСП, МОН, АВРМ, ЦСР, локална самоуправа, РИЦ,, НВО, КЗД, меѓународни организации	2020	1,670,000 €	средствата се во главно дел од буџетите на ОП за вработување - Буџет на РМ (МТСП, АВРМ), средства од локалните самоуправи, ЕУ фондови (ИПА I и ИПА II), други донаторски средства (УНДП, ОБСЕ, ИОМ и др.). Дел од средствата кои ќе се користат за оваа намена се веќе прикажани во дел од другите активности во Програмата, како на пример во делот на „Зголемување на вработливоста и активацијата на ранливите категории на локално ниво“
б/ Спроведување на мерки за подигнување на степенот на образование на Ромите и нивната вклученост во сите нивоа на образование	Спроведување на бројни мерки со кои ќе се овозможи подобрен пристап, поголема вклученост и успешно комплетирање во сите нивоа на образование – предучилишно, основно, средно, високо, како и образованието за возрасни на Ромите, особено на Ромските девојчиња и жени. Понатамошно спроведување на успешните програми за бесплатно вклучување на деца Роми од 3 до 5 години во предучилишно образование, зголемување на капацитетите за вклучување на	МОН, МТСП, БРО, ЦОВ, ЦСОО, локална самоуправа, РИЦ,, НВО, КЗД, РЕФ, меѓународни	2020	9,900,000 €	(буџетот е во согласност со НАП за образование на Роми) Буџет на РМ (МОН), средства од локалните самоуправи,

	<p>деца Роми во предучилишно образование/градинка во Шуто Оризари (општина со доминантно ромско население), активности за обуки и јакнење на капацитетите на персоналот во градинките за спроведување на програмите за интеркултурно учење и за подигање на свеста на родителите Роми за важноста од предучилишното и останатите нивоа на образование за нивните деца преку организирање на средби со родители и нивно вклучување во управувачките тела на градинките/училиштата. Се планира воведување на образовни медијатори во училиштата (основни и средни) за учениците Роми и на турска настава за учениците Роми кои покажуваат послаби резултати по одредени предмети, мерки (законски подзаконски акти и др. програми) за вклучување на децата Роми од улица во воспитно образовниот систем, спроведување на програми за условени парични трансфери, како стимул за редовно посетување на за ученици Роми во основно и во средно образование. Ќе се продолжи и со програмите за стипендирање на ученици Роми и останатите форми на дополнителна поддршка преку менторство и турско; проширување на постоечките квоти за запишување на студенти Роми на државните факултети, обезбедување на стипендии и други форми на академска и дополнителна поддршка за студенти Роми. Активности за заштита од сегрегацијата и дискриминацијата на учениците Роми во образованието, а се планираат и активности за подобрување на квалитетот на податоците и информациите за возрасни Роми кои не комплетираат основно и средно образование и развивање на соодветни програми според клучните компетенции за докомплетирање на основно образование и сл.</p>	<p>организации</p>		<p>ЕУ фондови (ИПА II), други донаторски средства (REF, Светска банка, ОБСЕ и др.)</p>
<p>в/ Спроведување на мерки за подобрување на квалитетот на домување на ромската заедница и подобрување на инфраструктурата во местата каде живее доминантно ромско население</p>	<p>Се планира спроведување на мерки за обезбедување на подобрени услови за живеење на ромските семејства преку инвестирање во инфраструктурни комунални проекти во општините и местата населени со претежно ромско население – изградба на канализација, изградба и реконструкција на улици/делови од улици во повеќе општини (Битола, Велес, Винаца, Делчево, Кочани, Прилеп Штип, Скопје). Активности за јакнење на капацитетите на претставниците на ЕЛС од соодветните општини за прашања поврзани со домување и урбан развој и изработка на проектно-техничка документација од областа на комуналната инфраструктура. Обезбедување на социјално домување за Ромските семејства од социјално ранливите категории преку изградба на станбени згради и станбени единици во кои ќе се сместат и Ромски семејства (досега 2015 год, изградени се 14 станбени згради низ државата во повеќе градови, со вкупно 678 станбени единици, од кои 102 (15%) се наменети за Роми, а до 2020 се планира да се изградат уште 19 станбени згради со 1,063 станови); реновирање и реконструкција на домови во кои живеат Роми (во соработка со Хабитат Македонија и Хоризонти); активности за организирано и систематско регистрирање во Катастар на имотот во сопственост на Ромите, легализација на бесправно изградени објекти и обезбедување на имотни листови итн.)</p>	<p>МТВ, МТСП, ЦСР, локална самоуправа, РИЦ,, НВО</p>	<p>2020</p>	<p>8,000,000 €</p> <p>Буџет на РМ (МТВ), средства од локалните самоуправи, ЕУ фондови, заем од Банката за развој на Советот на Европа</p> <p>(буџетот е во согласност со НАП за домување за Роми)</p>

<p>г/ Спроведување на мерки за континуирано подобрување на здравствениот статус и пристапот до здравствена заштита за Ромите</p>	<p>Во наредниот период се планира имплементација на повеќе програми и мерки за обезбедување на подобрен пристап на ромското население до интегрирани и квалитетни здравствени услуги и зголемување на видот и обемот на здравствените услуги во ромските заедници. Се планира спроведување на активности за подобрување на информираноста на ромското население за остварување на правото на здравствено осигурување и здравствена заштита, мерки за доближување на ромската заедница до примарната здравствена заштита. Доделување на финансиски стимулации на доктори на медицина од областа на гинекологијата и акушерството за вршење на примарна здравствена заштита во ромски средини и особено на подрачјето на општина Шуто Оризари, спроведување на теренски активности за превентивни прегледи во ромски населби, развивање на мерки за подобрување на пристапот до здравствена заштита на лица-Роми без регулиран статус и документи за лична идентификација. Продолжување со имплементација на проектот за “Ромски здравствени медијатори”, проширување на мрежата на ромските здравствени медијатори, како и понатамошно јакнење на нивните капацитети. Поради идентификуваните слабости, ќе се преземат и мерки за понатамошно унапредување на системот на прибирање на релевантни статистички податоци и информации од работата на Ромските здравствени медијатори. Се планираат и активности за подигнување на свеста за потребата од имунизација на деца Роми, спроведување на едукативни работилници за родители Роми за вакцинација, преносливи и непреносливи болести кај децата, спроведување на теренски акции за идентификација на нередовно вакцинирани и невакцинирани деца Роми и нивно вакцинирање. Спроведување на мерки за подобрување на пристапот до информации за жени и мажи Роми за унапредување на сексуалното и репродуктивното здравје, информативни и едукативни активности за семејно планирање во ромските заедници итн. Информативни и друг вид на активности за намалување на појавата на дискриминација поврзана со користењето и пристапот на Ромите до здравствените услуги итн.</p>	<p>МЗ ФЗОМ, Здравствени домови, Институт за јавно здравје на РМ, МТСП, ЦСР, локална самоуправа, РИЦ,, НВО</p>	<p>2020</p>	<p>750,000 € (буџетот е во согласност со НАП за здравство за Роми) Буџет на РМ (МЗ), ЕУ фондови – ИПА II, други донаторски средства</p>
--	---	--	--------------------	--

3.3.5. Справување со клучните предизвици во делот на одржливоста на пензискиот систем

3.3.5.1. Цел: Зајакнување на финансиската одржливост на пензискиот систем и унапредување на ефикасноста во остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување

<p>а/ Спроведување на анализа на системот на тековно финансирано пензиско и инвалидско осигурување и капитално финансирано пензиско осигурување и детална анализа на структурата на членови во капиталното</p>	<p>Од 1 јануари 2006 година започна да се имплементира капиталното финансирано пензиско осигурување и дел од придонесот за пензиско и инвалидско осигурување да се издвојува во приватните пензиски фондови, при што задолжителни членови во вториот пензиски столб се осигурениците кои се прв пат вработени по 1.1.2003 година. По 10 години од имплементација на капитално финансираното пензиско осигурување, се појавува потребата од спроведување и изготвување на подетални анализи на постојното функционирање на пензискиот</p>	<p>МТСП, МФ, МАПАС, ФПИОМ</p>	<p>2018</p>	<p>нема буџетски импликации</p>
--	--	--	--------------------	-------------------------------------

финансирано пензиско осигурување	систем и за оправданоста за членство во вториот пензиски столб за повозрасните осигуреници, кои ќе понудат увид во состојбите и соодветни предлог решенија за подобрување и унапредување на системот, за натамошна промена на законската регулатива и правична распределба на осигурениците.				
б/ Понатамошно унапредување на ефикасноста на Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија	збогатувајќи ги електронските услуги од 2015 година ФПИОМ започна со примена на функцијата за електронски пристап за увид во стажот на осигурување и платите за секој осигуреник по претходно добиена шифра и лозинка, а за понатамошно унапредување на пристапот, ќе се обезбеди и можност за електронско аплицирање за остварување на права од пензиското и инвалидското осигурување со користење на дигитален сертификат. Исто така ќе се продолжи и со активности за зајакнување на јавната свест за системот на пензиското и инвалидското осигурување, со посебен фокус на приватното пензиско штедење, преку пошироко едуцирање на јавноста за правата од пензиско и инвалидско осигурување, на ниво на целни групи со вклучување на сите засегнати институции, синдикати, работодавачи и невладиниот сектор	ФПИОМ, МТСП, МАПАС	2017	нема буџетски импликации	
3.3.5.2. Цел: Воведување на нови можности за инвестирање на средствата од вториот и третиот пензиски столб, во согласност со пазарот на капитал и возрасната структура на членовите					
а/ Изготвување на Анализа на постојниот систем на инвестирање на средствата од вториот и третиот пензиски столб и Анализа на постојниот Закон за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капиталното финансирано пензиско осигурување	со анализите се очекува да се добијат информации за евентуалното воведување на нови можности за инвестирање на средствата од вториот и третиот пензиски столб со предлог решенија за воспоставување на инвестициски портфолија усогласени според ризикот на инвестирање, како и да се овозможи преглед на постојниот систем на исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано осигурување, со предлог решенија за промена на постојната законска регулатива и операционализација на центарот за котација и ануитетот како вид на исплата	МТСП, МАПАС	2018	нема буџетски импликации	
3.3.5.3. Цел: Одржување на адекватноста на пензијата и заштита на стандардот на корисниците на пензија					
а/ Анализа на постојниот систем на правото на најнизок износ на пензија и спроведување на мерки за обезбедување на социјалната сигурност на пензионерите преку алтернативни мерки на заштита и подобрување на социјалниот стандард на оваа категорија на граѓани	планираната анализа ќе ја изготви МТСП со експертска поддршка. Покрај тоа ќе се продолжи со спроведување на веќе утврдените, а ќе се работи и на изнаоѓање на нови алтернативни мерки и проекти за подобрување на социјалниот стандард, квалитетот на живот и подобреното социјално вклучување на корисниците на пензија (пр. проекти за бесплатен автобуски и железнички превоз, бесплатна бањско-климатска рекреација, бесплатен туристички викенд и сл.)	МТСП	2018 / 2020	околу 3,000,000 € ¹⁶	

¹⁶ Во пресметките е вклучен годишниот буџет за проектите за бесплатна бањско-климатска рекреација (38,000,000 ден.) и бесплатен туристички викенд (9,000,000 ден.), во вкупен износ од околу – околу 760,000€

б/ Анализа на постојниот систем на пресметување на висината на пензијата	два фактора влијаат на определување на висината на пензијата и тоа навршениот стаж на осигурување и остварените плати, при што платите од поранешни години се валоризираат со коефициенти, според порастот на платите во годината пред остварување право на пензија. Должината на стажот на осигурување се изразува во процент којшто треба да е релевантен на стапката на која се плаќа придонесот за пензиско и инвалидско осигурување. Наведените параметри треба да се бидат предмет на анализа за определување на адекватен износ на пензија, која треба да ја направи МТСП во соработка со експертска помош во текот на 2018 година	МТСП	2018	нема буџетски импликации
3.3.6. Справување со клучните предизвици во областа на здравствениот систем и здравствената заштита на населението				
3.3.6.1. Цел: Унапредување на пристапот до здравствена заштита за сите граѓани, условите во здравството и квалитетот на здравствените услуги				
а/ Продолжување со мерките за изградба, доградба и реконструкција на јавно здравствени објекти	Ќе продолжат проектите за изградба и реконструкција на објекти на јавни здравствени установи, во функција на подобрување на условите во здравствениот сектор, заради обезбедување на подобра здравствена заштита на населението. Во рамките на овие активности предвидена е изградба на нов клинички блок во Клиничкиот Центар „Мајка Тереза“ во Скопје, како и нова Клиничка болница во Штип која ќе обезбеди современи и квалитетни здравствени услуги за околу 200,000 граѓани од источниот и југоисточниот регион на државата. Предвидена е и реконструкција на Специјалната болница за ортопедија и трауматологија „Св. Еразмо“ во Охрид, Градската општа болница „8 Септември“ во Скопје, Општата болница - Струмица, Универзитетската клиника за хируршки болести „Св. Наум Охридски“ – Скопје. Сето ова ќе придонесе кон подобрување на опфатот и унапредување на условите за обезбедување на здравствена заштита во овие здравствени установи	МЗ	2020	176,000,000 € (97М € се обезбедени преку заем од Банката за развој на Совет на Европа – СЕВ)
б/ Отворање и развивање на Центри за третман на специфични болести или состојби	оваа мерка е комплементарна со претходната и е во насока унапредување на здравствената заштита на пациентите со специфична болест или состојба и на лицата со посебни потреби. Се планира отворање на Регионални нефролошки пунктови за да се обезбеди поголема достапност на услугите, рано детектирање на болеста, подобро здравје и елиминирање на потребата на пациентите да патуваат до Скопје; отворање на Регионални центри за мозочен удар во клиничките болници во Битола, Тетово и во Штип за да се постигне поголема достапност на населението до овој тип на здравствени услуги; отворање на Центар за рани во Геронтолошкиот Завод „13 Ноември“ како би се намалила оптовареноста на хируршките и интернистичките оддели и би се подобрил третманот на овие пациенти; развој на центар за трансплантација, лабораторија за трансплантација, активности за формирање на мрежа на донор координатори, едукација на кадар, креирање на електронски листи на чекање за трансплантација и електронски систем за алоцирање на органи, спроведување	МЗ	2020	3,000,000 €

	на кампања за органодарителство. Се планира и отворање на Центар за аутизам во кој ќе се врши рана дијагностика и третман за лица од оваа ранлива категорија од страна на специјално обучени психолози и социјални работници, а за лицата со аутизам ќе се обезбеди третман преку мултидисциплинарен пристап, со претходна соодветна обука на мултидисциплинарните тимови				
в/ Спроведување на мерки за подобрување на достапноста до здравствена заштита за одредени специфични ранливи групи – бремени жени и доенчиња, возрасни лица на возраст над 62 години, Роми ¹⁷ и други	заради намалување на перинаталната и доенчката смртност ќе се продолжи со имплементација на Акцискиот план за зајакнување на неонаталните услуги кои ќе се организираат како регионален модел со најмалку три нивоа на нега, ќе се продолжи со активности за унапредување на здравјето на бремените жени преку обезбедување на бесплатни прегледи и породување за сите бремени жени, независно од статусот на здравствено осигурување, континуирано ќе се работи на воведување на методи и начини за рано дијагностицирање на одредени вродени аномалии. За унапредување на достапноста на здравствените услуги за лицата над 62/64 години се планира отворање на Центар за лица заболени од алцхајмер во Штип, во кој на пациентите со ова заболување ќе им биде овозможена медицинска грижа и рехабилитациона поддршка; потоа развој и отворање на нови регионални центри за палијативна грижа итн. Се планира и продолжување на активности за подобрување на здравјето и пристапот до здравствена заштита за Ромите, како специфична ранлива категорија на население.	M3	2020	1,600,000 €	
г/ Унапредување и надградба на воспоставениот интегриран здравствен информатички систем „Мој Термин“	се планираат мерки за понатамошно подобрување, оптимизација и надградба со нови модули и функционалности, како на пример, со модул за скрининг на рак на грло на матка, како продолжување на успешно спроведениот модул за скрининг на рак на дојка, за водење на електронски здравствен картон и електронска мајчина книшка, модул за електронско пријавување на индивидуални евиденции во здравството и формирање на регистри во електронска форма, водење на електронски картон за имунизација, систем за следење и менаџирање на возилата на итна медицинска помош, систем за материјално и финансиско работење, систем за регистрација и евиденција на работно време во јавните здравствени установи и др.	M3	2020	1,500,000 €	

¹⁷ Подетални информации за планираните политики и мерки кои треба да допринесат да се зголеми пристапот до здравствена заштита и да се подобри здравствениот статус на припадниците на Ромската заедница, се прикажани погоре во делот „Унапредување на социјалната инклузија на Ромите“

д/ Унапредување на системот за превенција и контрола на заразни болести.	со унапредување на системот за превенција и контрола на заразни болести ќе се обезбеди подобрување на капацитетите на здравствените установи за спроведување на мерките и активностите за превенција и контрола на заразни болести преку унапредување на системот за пријавување, прибирање на податоци и анализа на податоци, подобрување на биобезбедноста во јавните здравствени микробиолошки лаборатории и унапредување на националниот референтен систем на микробиолошки лаборатории, одржување на висока опфатеност на популацијата со задолжителна вакцинација, подигање на знаењата и вештините на вработените во ЈЗУ за интрахоспиталните инфекции и Анти-микробна резистенција (AMP)	M3	2020	2,500,000 €	
3.3.6.2. Цел: Подобрување на стручноста и компетентноста на здравствените работници					
а/ Спроведување на различни форми на едукација на здравствени работници од Македонија во истакнати/познати здравствени установи во странство и воведување на нови методи/интервенции	преку програмата за едукација на здравствени работници ќе се обезбедуваат средства за обуки и усовршување на здравствени специјалисти вработени во јавните здравствените установи од секундарно и терциерно ниво, за примена на нови методи на дијагностика и третман на болести, за стекнување на најнови знаења и стручно оспособување и усовршување за примена на посложени интервенции од областа на кардиохирургија, торакална хирургија, дигестивна хирургија, васкуларна хирургија, неврохирургија, анестезиологија, гинекологија и акушерство, гастроентерохепатологија, офталмологија, оториноларингологија, ортопедија, трауматологија, неврологија, радиологија, урологија, дигестивна хирургија, педијатрија, неонатологија. Обуките на медицинскиот кадар понатаму ќе овозможат воведување на нови медицински дијагностички и терапевтски методи и интервенции кои досега воопшто не биле достапни во јавните здравствени установи, или нивно воведување во одредени здравствени установи каде досега не биле достапни. Со тоа ќе се зголеми опсегот и достапноста на здравствени услуги, нивно подобрување, како и целосно и ефикасно искористување на набавената опрема и обезбедување на дополнителни и поквалитетни услуги.	M3	2020	1,300,000 €	

АНЕКС 2

ЕСРП Матрица на индикатори и таргети

Индикатор	Почетна вредност (baseline)	Таргет (2020)	Извор на верификација
Пазар на труд и вработување			
Подобрување на економски развој и креирање на работни места			
Број на активни претпријатија во Република Македонија	70,659 (2014)	80,000	ЦРМ
Деловна средина - Индекс и рангирање на Р.Македонија (Светски економски форум – „Извештај за глобална конкурентност“)	3.9 # 35 ¹⁸ (2015)	4.3 во првите 20	„Извештај за глобална конкурентност“, СЕФ
Продуктивност - Индекс и рангирање на Р.Македонија, (Светски економски форум - „Извештај за глобална конкурентност“)	3.9 # 65 ¹⁹ (2015)	4.2 # 50	„Извештај за глобална конкурентност“, СЕФ
Прилив на СДИ (странски директни инвестиции) во однос на БДП	2.4% од БДП (2014)	4.5% од БДП	НБРМ

¹⁸ Извор: Светски економски форум - „Извештај за глобална конкурентност“ - Столб 1: Институции, Дел 1.09 „Товар на владините регулативи <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015>

¹⁹ Извор: Светски економски форум - „Извештај за глобална конкурентност“ - Столб 11: Деловна софистикација, Дел 11.07 „Софистицираност на производниот процес“ <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015>

Подобрување на состојбата со невработеноста, особено кај најранливите категории на лица (млади, долгорочно невработени)			
Стапка на вработеност (15+)		42.1% (2015)	46.9% ДЗС, АРС
Стапка на невработеност (15+)		26.1% (2015)	21.5% ДЗС, АРС
Стапка на вработеност на млади лица (15-29)		28.3% (2015)	30.7% ДЗС, АРС
Стапка на невработеност на млади лица (15-29)		42.5% (2015)	< 41.0% ДЗС, АРС
Стапка на долгорочна невработеност		21.3% (2015)	< 20% ДЗС, АРС
Вкупен број на лица вклучени во различните услуги на пазарот на труд и активни програми и мерки за вработување		37,500 (2016)	мин 40,000 на годишно ниво АВРМ, МТСП
Опфат на млади лица (15-29) со програми, мерки услуги за вработување, во рамки на годишните Оперативни планови			најмалку 30% АВРМ, МТСП
Сите млади лица кои што првпат се пријавуваат во АВРМ се профилирани рано, т.е. во текот на првите 6 месеци од периодот на невработеност		/	/ АВРМ
Процент на евидентирани вработувања на лица со инвалидност во отвореното стопанство, во однос на вработувањата во заштитни друштва		60% (2015)	одржување и/или подобрување на трендот АВРМ
Справување со неформалната вработеност			
Учество/удел на неформално вработени во вкупниот број на вработени		19.9% (2015)	18.0% ДЗС, АРС
Донесена и усвоена трипартитна Национална стратегија за формализирање на неформалната економија		2017 год.	МТСП, Соц. партнери

Унапредување на квалитетот на работата и услугите на јавната служба за вработување			
Број на реновирани/реконструирани подрачни центри за вработување со значително подобрени услови за работа		12 (2015)	30 АВРМ
Отворени нови дисперзирани канцеларии на подрачните служби за вработување за полесен пристап и користење на услугите		26 (2015)	40 АВРМ
Број на вработени во АВРМ и број на лица вклучени во активности за јакнење на нивите капацитети (обуки, работилници, семинари и сл.)		502 вработени (2015)	мин. 550 вработ. секој од вработ. најмалку еднаш годишно е вклучен во обука/семинар и сл. АВРМ
Број на невработени лица за кои е изготвен ИПВ-2		/	40,000 лица - ИПВ-2 најмалку 60% од овие лица да бидат вклучени во некоја од активните мерки и услугите за вработување во период од 12 месеци АВРМ
Број на барања за посредување при вработување до АВРМ од страна на работодавачи		4,655 барања 3,348 (72%) позитивно решени (2015)	зголемување од 15% (6,000 годишно) на бр. на барања за посредување (од кои најголемиот дел успешно ќе бидат реализирани) АВРМ

Зајакнување на социјалниот дијалог во РМ на трипартитно и бипартитно ниво, на национално и на локално ниво, унапредување на колективното договарање				
Стапка на синдикална организираност		22% ²⁰ (2015)	>26%	МТСП
Стапка на покриеност со колективно договарање на ниво на гранка, односно оддел		32.48% ²¹ (2015)	36%	МТСП
Број на колективни договори на ниво на работодавач		65 (2015)	80-85	МТСП
Подготвена Национална програма за пристојна работа за периодот по 2018 година		/	2018	МТСП
Стапка на успешно решени колективни работни спорови преку механизмот за мирно решавање на работни спорови		60% (2015)	одржување на стапка од минимум 70 - 75%	МТСП
Воспоставен и функционален механизам за следење на препораките на ЕСС / редовно следење на бројот на мислења/препораки упатени до владата на РМ		10 мислења/преп. (2015)	/	МТСП, ЕСС
Човечки капитал и вештини				
Стапка на лица кои рано го напуштаат образованието ²²		11.4% (2015)	< 11%	ДЗС, АРС
Удел на лицата на возраст 30-34 години кои имаат завршено високо образование ²³		27.75% (2015)	30%	ДЗС, АРС
Учество на учениците во средните училишта во системот на СОО		58.78% (2015)	> 60%	ДЗС
Учество во доживотно учење ²⁴		2.5% (2015)	> 5%	ДЗС, АРС

²⁰ Моменталната стапка на синдикална организираност е добиена врз основа на податоци од решенијата за репрезентативност на синдикатите и податоци од ДЗС (АРС – податоци за вработени според економскиот статус, секторите и одделите на дејност). Од тие причини оваа стапка не претставува целосно репрезентативен податок, односно не соодветствува со реалната состојба на синдикална организираност. (Пресметка: податоци од решенија за репрезентативност со вкупно вработени 117,856. Вкупен бр. на вработени 534,359 - Статистички извештај од ДЗС за четврто тримесечје 2015г. - 2.1.16.04). **НАПОМЕНА:** Од почетокот на 2017 година, во рамки на МТСП ќе стапи во функција електронска база на податоци за членството на социјалните партнери, со која ќе може да се добие попрецизна и поточна слика за состојбите во овој дел.

²¹ Моменталната стапка на покриеност со колективно договарање е добиена врз основа на податоци од решенијата за репрезентативност на синдикатите и здруженијата на работодавачи - потписници на колективните договори на ниво на гранка и податоци од ДЗС (АРС – податоци за вработени според економскиот статус, секторите и одделите на дејност). Како таква, оваа стапка не претставува целосно репрезентативен податок, односно можно е истата да не е прецизна и да отстапува од реалната покриеност со колективни договори на ниво на гранка, односно оддел. (Пресметка: податоци од решенија за репрезентативност со вкупно вработени 77,826, во однос на вкупниот бр. на вработени 239,605 во конкретните сектори, односно оддели за кои се потпишани колективни договори - Статистички извештај од ДЗС за четврто тримесечје 2015 г. - 2.1.16.04). **НАПОМЕНА:** Од почетокот на 2017 година во рамки на МТСП ќе стапи во функција електронска база на податоци за членството на социјалните партнери, со помош на која ќе може да се добијат и соодветни и попрецизни податоци

²² Учество на лицата на возраст од 18 до 24 години кои немаат никакво или имаат најмногу основно образование, во однос на вкупната популација од таа возрастна група. Изборот на индикаторот е во согласност и со индикаторот од Стратегијата на ЕУ „Европа2020“ во областа на образованието (*rate of early school leaving*)

²³ Изборот на индикаторот е во согласност и со индикаторот од Стратегијата на ЕУ „Европа2020“ во областа на образованието (*share of 30-34-year-olds completing third level education*)

²⁴ Возрасни лица (25 до 64 години) кои учествуваат во учење (формално или неформално) како процент од вкупната популација на таа возраст.

Стапка на ученици со посебни потреби вклучени во редовното основно образование ²⁵	62% (2015)	70%	МОН
Број на формирани Секторски Комисии за квалификации (за развој и проверка на квалитетот на квалификациите во одредени сектори)	/	8 Секторски Комисии за квалификации	МОН
Воспоставена и функционална Опсерваторија за вештини (за предвидување на потребите од вештини на пазарот на труд)	/	2020	МОН
Функционален Регистер на квалификации (за преглед и транспарентност на квалификациите)	/	2020	МОН
Социјална инклузија и социјална заштита			
Стапка на сиромаштија ²⁶	22.1% (2014)	< 20%	ДЗС, SILC
Број на воспоставени центри за социјални услуги и локални совети за социјална заштита	3 (2015)	10 (воспоставени ЦСУ и локални ССЗ во 10 општини)	МТСП
Број на лица сместени во отворените служби/станбени единици за самостојно живеење со поддршка и мали групни домови, во рамки на процесот на деинституционализација	93 ²⁷ корисници (2015)	околу 150 сместени корисници ²⁸	МТСП
Развој на социјалното претприемништво: - донесен Закон за социјално претприемништво - број на регистрирани социјални претпријатија - број на лица од ранливи категории вработени во социјални претпријатија	/	- 2017 год. - 20 (2020) - 100 (2020)	МТСП
Зголемен пристап и опфат на корисници од различни ранливи категории до вонинституционални (алтернативни) форми и услуги на грижа во заедницата (дневни центри, згрижувачки семејства, засолништа, центри за давање на услуги, интервентни центри и сл.)	околу 1,750 ²⁹ корисници (2015)	околу 2,270 корисници/опфат (зголемување од 30%)	МТСП, ЗСД

²⁵ Процент на ученици со посебни потреби кои се вклучени во редовно основно образование, во однос на вкупниот број на евидентирани ученици со посебни потреби (за 2015 год. од вкупниот број 1,138 евидентирани ученици со посебни потреби, 707 (62%) биле во редовно образование, а 431 во специјални училишта)

²⁶ Извор: Државен завод за статистика, Анкетата за приходи и услови за живеење (SILC - Survey on Income and Living Conditions)

²⁷ Се однесува на 76-те корисници сместени во 16 станбени единици за самостојно живеење со поддршка и 17-те корисници, сместени во двата мали групни домови (во Берово и Кавадарци)

²⁸ Овој број се однесува на лица деинституционализирани од институциите (СЗ „Демир Капија“, Завод за рехабилитација „Бања Банско“), лица сместени во мали групни домови, како и лицата сместени во овие алтернативни форми за поддржано живеење, заради превенција од нивна институционализација.

²⁹ Опфатот е определен врз основа на просечната бројка на лица/корисници од различни ранливи категории, кои во моментот ги посетуваат и/или ги користат услугите во постоечките алтернативни форми на обезбедување на грижа и социјални услуги воспоставени низ територијата на Република Македонија

Зголемен капацитет во установите за згрижување на стари лица: - број на домови за стари лица [јавни/приватни] - капацитет на легла [во јавни/приватни]	22 [5/17] 1,167 [624/543] (2015)	35 1,500 (30% зголем.)	МТСП
Унапредување на социјалната инклузија на Ромите во Република Македонија			
Вклученост на Роми во услугите на пазарот на труд и активните програми и мерки за вработување	100 годишно (2014)	мин. 800 (најмалку по 200 годишно) од кои 30% жени и млади	МТСП, АВРМ
Учество на Ромите во вкупниот број на регистрирани невработени лица во АВРМ	5.5% ³⁰ (2015)	4.5%	АВРМ
Вклученост на Ромски деца (0-6) во претшколско образование ³¹	840 ³² (2015)	1,000 – 1,200 во школска година	ДЗС
Процент на ученици Роми кои успешно го завршуваат основното образование	75% (2014)	зголемување за мин. 10%	УРУОЈПЗ, МОН
Број на запишани студенти-Роми во високо образование	188 ³³ (2014)	зголемување за мин. 10%	ДЗС
Стапка на премин на ученици Роми од основно во средно образование	83% (2015)	90%	УРУОЈПЗ, МОН
Стапка на премин на ученици Роми од средно во високо образование	40% (2015)	45%	УРУОЈПЗ, МОН
Број на ромски семејства кои имаат пристап до социјални станови	102 (15%) од 678 соц. станови (2015)	зголемување за мин. 10% на учеството на Ромски семејства (од планирани нови 1,063 станови)	МТВ

³⁰ Извор: АВРМ - од вкупно 123,892 регистрирани невработени лица во РМ кои активно бараат работа 6,761 (5.46%) се Роми (состојба: мај 2015)

³¹ Број на деца-Роми вклучени во установите за претшколско образование и воспитание (детски градинки / Центри за ран детски развој). Извор: ДЗС

³² Извор: ДЗС (Статистички преглед број 2.4.16.01/842) – од вкупниот број на деца (0-6 годишна возраст) во детски градинки и ЦРДР во 2015 година (32,660), 840 биле деца-Роми (2.57%)

³³ Извор: ДЗС (Статистички преглед број 2.4.15.18/832) – вкупен број на студенти-Роми (188) запишани на државните и приватните универзитети во учебната 2014/2015 година

Број на реализирани проекти од комуналната инфраструктура во населби со претежно ромско население	8 ³⁴ (2013/14)	23 ³⁵	МТВ
Стапка на доенечка смртност кај ромската популација (на 1,000 живородени деца)	14.2 ‰ (2014)	< 10 ‰ (намалување за 30%)	МЗ
Зголемување на опфатот со вакцинација кај ромските деца	/	95% опфат со вакцинација кај ромските деца	МЗ
Справување со клучните предизвици во областа на здравствениот систем и здравствената заштита на населението			
Стапка на доенечка смртност во Република Македонија ³⁶	9.9 ‰ (2014)	6.9 – 7.0 ‰	ДЗС
Број на новоизградени и реконструирани јавно-здравствени објекти		2 ново-изградени 4 реконстр. објекти	МЗ
Број на новоотворени центри за третман на специфични болести/состојби		18 ³⁷	МЗ
Број на здравствени работници во јавни здравствени установи од секундарно и терциерно ниво, кои успешно завршиле обука за примена на нови методи на дијагностика и третман на болести		1,000 на годишно ниво	МЗ
Извршена надградба со нови модули на интегрираниот здравствен информатички систем „Мој термин“	19 модули (2015)	33 функционални модули	

³⁴ Реализирани 8 проекти од комуналната инфраструктура во 8 општини (Берово, Битола, Винаца, Гази Баба, Кочани, Прилеп, Пробиштип, Штип)

³⁵ Отпочнати или планирани за реализација уште 23 проекти во општините Битола, Велес, Винаца, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Прилеп, Штип (2015-2016) и Берово, Битола, Велес, Куманово, Винаца, Гази Баба, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Пробиштип, Прилеп, Чаир, Шуто Оризари, Кичево, Штип (2017-2020)

³⁶ на 1,000 живородени деца

³⁷ Планирано е отворање на 18 центри за третман на специфични болести/состојби (5 нефролошки, 3 за мозочен удар, 1 центар за рани, 1 за аутизам, 1 центар за лица заболени од алцхајмер, 7 центри за палијативна грижа)